

SKOVEN

12

DECEMBER 1984

MÅNEDSSKRIFT UDGIVET AF DANSK SKOVFORENING

god jul

Danplanex
PLANTESKOLER A/S
 6230 Rødékro · Tlf. 04-66 29 33

Forstplanteskolen, Veringe

Planteskolen er tilsluttet »Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter«

Alle slags skovplanter tilbydes i prima kvalitet.

Forlang prisliste

Indehaver: **Ole van Tol**

Tlf. (09) 75 12 88

Alderslyst Savværk og Silkeborg Pallefabrik

v/ brødrene Møballe

KASSETRÆ KØBES

Nørrevænget 47 - 8600 Silkeborg

Tlf. (06) 82 06 88 - (06) 82 01 21

Siden 1896

HJORTSØ PLANTESKOLE

4470 Svebølle - Tlf. 03 - 49 30 20* og 03 - 49 40 40

Indehaver: P. V. PEDERSEN

Skov-, læ- og hækplanter. Forlang prisliste. Planteskolen er tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter.

John Rolskov's Planteskole I/S

Sønder-Vissing, 8740 Brædstrup
 Telefon (05) 75 40 53

SKOVPLANTER
 i gode provenienser,
 samt flere planter
 til rekreative formål m.v.

Prisliste tilsendes efter ønske.

Skovplantekulturene står under
 Herkomstkontrollen
 med skovfrø og -planter.

SKAL SKOVEN TRIMMES? SÅ KONTAKT FIRMA SKOVTRIM

Skovning og terræntransport udføres.
 Vi kommer over hele Nord- og Midtjylland.

Ring og få et uforpligtende tilbud.

Træffes efter kl. 17.00
 og mandage mellem kl. 7.00 og 9.00

SKOVTRIM

Tryvej 153 . Try . 9750 Østervrå
 Telefon 08 - 95 63 37

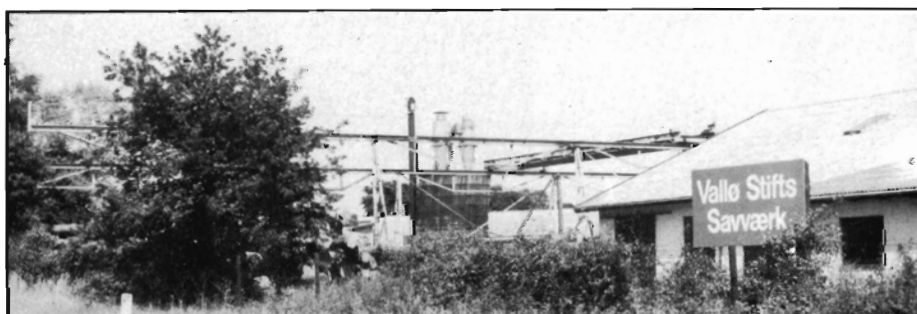

Planter til skov og hegn

**PETER SCHIØTT'S
 PLANTESKOLE**

7361 Ejstrupholm
 Tlf. (05) 77 25 52

Tilsluttet Herkomstkontrollen med
 skovfrø og -planter.

ROLLO SKOVUDSTYR

ROLLO skovtraktor
ROLLO skovvogn
ILSBO kraner
SEPSO spil
ROTTNE kraner

Få et
uforbindende
tilbud samt
brochure fra:

ROWITEK-MIRANA

Telefon (03) 78 85 55
Gl. Færgesgård - 4771 Kalvehave

SKOV- SPRØJTNING

tilbydes

1. Højtrykssprøjtning med pistol.
2. Tågesprøjtning.

Kongshøj Mølle

SPRØJTSESERVICE ApS
5871 Frørup
Tlf. (09) 37 12 42

Opfylder
skovbrugets
seneste krav

Kan også fås
på leasing

Få tilsendt vore
specifikationer

Specialfabrik for
mandskabs- og
sanitetsvogne

Arnold Jensen

VOGNFABRIK

Vestre Skalborggaard . Skalborg
Tlf. Aalborg (08) 18 02 77 - 18 04 02
Aften (08) 18 02 83

Paludans Planteskole A/S

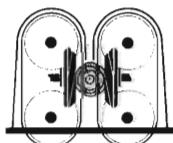
Klarskov - 4760 Vordingborg
Telefon (03) 78 20 09

Skovplanter, Læ-, Hæk- og
Hegnplanter.

Tilsluttet Herkomstkontrollen
med skovfrø og -planter.

MATRUP - FRØSLEV - HOLDBI

Savværkerne køber
NÅLETRÆ
til produktion af bygningstømmer

Afregning efter ønske

MATRUP SAVVÆRK
FRØSLEV/HOLDBI SAVVÆRKER
Råtræchef Paulo Andreassen privat

(05) 76 15 00
(04) 67 06 00
(05) 76 11 95

Køb af savværks- tømmer

Kontant betaling

**FAXE LADEPLADS
SAVVÆRK**

E. Svendsen
4654 Faxe Ladeplads
Tlf. (03) 71 61 73

VI KØBER

DANSK TRÆ

TIL PRODUKTION AF

SPÅNPLADER

Endvidere **SKRÆLLETRÆ** i rødgran, douglasgran og skovfyr til produktion af krydsfinér.

NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S
PINDSTRUP — 8550 RYOMGÅRD — 06 - 39 61 00

**Tænk venligt
på Deres
medarbejderes
sikkerhed og
velbefindende
i kulden ...**

Lad installere en REFLEKS OLIEOVN eller REFLEKS OLIEKOMFUR - vi har modeller, der passer til enhver skurvogn.

Refleks

Lørup - 5750 Ringe - Tlf. (09) 67 12 68

IMPORT AF SANDVIK SKOVSPIL FOR DANMARK

samt import af Sandvik Bulldozer, sektionkæder og snekæder til person-, last- og varebiler.

Sandvik 2500 2.5 tons spil
Sandvik 3081 3.0 tons spil
Sandvik 5000 5.0 tons spil
Sandvik 5000 S 5.0 tons
m/ aksel og skjold
Sandvik Dublix 2x4 tons
m/ skjold

Sandvik leveres med eller uden radiomanøvrering.
Sandvik leveres gerne gennem Deres sædvanlige maskinleverandør.
Sandvik skovspil er det mest stabile på det danske marked.

**Ring og få et tilbud - evt byttehandel.
Vor servicevogn kommer overalt.**

FA. **Kejlstrup Skovservice** APS

Langbjergvej 2 - Bredlund - 7362 Hampen - Tlf. (05) 77 51 16

Aut. forhandler af Partner motorsave. R.R.S.40 radiostyring.
Sikkerhedsudstyr.
Altid komplet lager af Sandvik Skovspil og reservedele, wirer, aksler m.m.

Vælg det rigtige trådhegn

DST/GUNNEBO dyrehegn

Frit strejfende dyr indebærer stor risiko. Store værdier står på spil. Dyrene kan ikke alene forårsage skade på sig selv, men også indirekte skader på mennesker og materiel. Beskyt derfor dyrene mod biler, tog etc. på udsatte steder. Men vælg et trådhegn, De kan stole på i alle situationer.

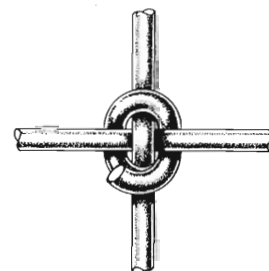
Gunnebo dyrehegn fremstilles af elgalvaniseret ståltråd, som tåler skarpe bøjninger og hårde slag, uden at zinken skaller af. Vertikaltrådene er ikke delt, men gennemgående i én længde, hvilket giver højeste stabilitet, hvorved stolpeafstanden kan øges. Ligesom på fårehegnet er horisontal- og vertikaltrådene låst med en knude. Det er svært for dyrene at rykke trådene. Også på dette hegn findes elasticitetsbøjninger på horisontaltrådene for optagelse af spændingsvariationer, med henblik på kuperet terræn og temperatursvingninger.

Gunnebo dyrehegn findes i 10 standardtyper.
Som standard er zinkmængden ca. 140 g/m², hvilket svarer til 20 µm.

Galvaniseret DST/Gunnebo skovhegn Model »Ringlock«

Betegnelse	Nethøjde	Antal horisontaltråde	Afstand vertikaltråde	ca. kg vægt pr. rulle	Dimension kantråd	Dimension indertråd	Dimension knudetråd
FS 635C	900	6	300	31	3,00	2,00	2,30
FS 635B	900	6	150	42	3,00	2,00	2,30
FS 635A	900	6	150	54	3,25	2,30	2,50
FS 635EP	900	6	300	62	3,75	3,00	3,00
FS 740A	1000	7	150	61	3,25	2,30	2,50
FS 740EP	1000	7	300	71	3,75	3,00	3,00
FS 848A	1200	8	150	71	3,25	2,30	2,50
FS 848EP	1200	8	300	82	3,75	3,00	3,00
FS 935RA	900	9	150	69	3,25	2,30	2,50
RS 957	1500	9	300	47	3,75	3,00	3,00
RS 1067	1700	10	300	52	3,75	3,00	3,00
RS 1171	1800	11	300	57	3,75	3,00	3,00
VS 1282A	2080	12	150	55	3,25	2,30	2,50
VS 1282EP	2080	12	150	76	3,75	2,75	2,75
NYT: FS 1155B	1404	11	150	69	3,00	2,00	2,30
NYT: VS 1168	1725	11	150	48	3,25	2,30	2,50

Der er forskel på dyrehegn

Gunnebo hegn udvider sig ikke.
På samtlige Gunnebo hegn er forbindelsen mellem horisontal- og vertikaltrådene låst med en knude. Knuden er blot én af mange grunde til at vælge Gunnebo dyrehegn.

Fragtfrit leveret overalt i Danmark

DST/GUNNEBO

Dansk Søm- og Traadfabrik A/S

VIBEHOLMS ALLÉ 22 · 2600 GLOSTRUP · TELEFON (02) 96 14 63

SKOVEN

12-1984

INDHOLDSFORTEGNELSE

	SIDE
Personalialia	350
Pyntegrøntsektionen og eksporten	351
Saglig dialog mellem landbrug og naturfredningsforeninger	352
Hyldest til Hauberg	353
Litteratur: Nordmannsgran-provenienser	354
Hedeskovbrug og regionaløkonomi	355
Blandingsskov-problematikken	358
Energiforskning	360
Svar til Niels Arp	361
Træflisfolk må deltage i varmeplanlægningen	362
Litteratur: Den danske skovsektor	364
Si-note: Juletræsgødning	365
Litteratur: Græsning i skove	366
Litteratur: Ädellövskog	367
Litteratur: Pelsdyr og pels	367
Hedeselskabets repræsentantskab	368

Personalialia:

Fra 1. maj 1985 er skovfogedassistent *Hans Jørgen Stoltz* ansat som skovfoged i Skovstyrelsen med tjeneste ved Annebjerg skovpart, Odsherred distrikt.

Hæderspris

Foreningen *Vestvoldens Venner* fylder 10 år og har uddelt en hæderspris, Voldkronen.

Prismodtageren er statsskovrider *E. Laumann Jørgensen*, der vil modtage Voldkronen for sin indsats for de grønne områder på og ved Vestvolden og i Vestskoven.

Voldkronen tildeles ham tillige for hans skribentvirksomhed og for hans utrættelige arbejde for oplysning og information om såvel de rekreative kvaliteter som for den lokalhistoriske baggrund for disse grønne områder, ved hvilken virksomhed prismodtageren på forbilledlig vis har vidst at forene natur og kulturhistorie.

Erik Wassard.

Ang. RET-EG, RET-ASK m.m.

Alt indkøb af
ovenstående råtræ
i Danmark
(÷Bornholm)
overdraget til

FIRMA

J. Pallisgaard A/S

Skælskørvej 25
4180 SORØ
Tlf. (03) 64 93 33

TARKETT AB
S-280 62 Hanaskog
Orehoved
4840 Nr. Alslev

Stor jagtudstilling i Fyns Forum i 1985

I samarbejde med de tre jagtorganisationer åbner Fyns Forum portene for den hidtil største jagtudstilling her til lands d. 22. marts 1985.

Fyns Forum inviterer de danske jægere til landsudstillingen „Jagt & Jæger '85" i dagene 22.-23.-24. marts 1985. Udstillingen, der arrangeres i samarbejde med Landsjagtforeningen af 1923, Dansk Jagtforening og Dansk Strandjagtforening, vil byde på alt, hvad et jægerhjerter kan begære. Et bredt udvalg af årets nyheder indenfor jagtvåben og -udstyr vil blive udstillet. Initiativtagerne står også bag en række spændende publikumsaktiviteter, som f. eks. jægerkonkurrence om en jagtrejse, jagt-, skeet- og trapskydningskonkurrencer, hundeshows, demonstration af rævegrave og gravhundens arbejde under jorden, og for jægerfamilien er der ponyridning og demonstration af vildttilberedning.

En række af de største danske grossister, importører og forhandlere af jagtvåben og -udstyr har allerede givet forhåndstilsagn om deltagelse på udstillingen „Jagt & Jæger '85" - også jagtthytter, jagtbåde og jægerbiler vil være repræsenteret. Jagtbådene vil kunne afprøves „in natura" i en nærliggende sø.

Måske var det værd at sætte kryds i kalenderen ved en af dagene 22., 23. eller 24. marts 1985! □

Direktørskifte i Det norske Skogselskab

Ass. direktør i Det norske Skogselskab, forstkandidat *Hans-Olav Moen*, er fra 1. december 1984 ansat som direktør ved Norsk institutt for skogforskning. Han afløser direktør *Toralg Austin*.

Som ass. direktør i Det norske Skogselskab er ansat forstkandidat *Kristian Løvenskiold*. Løvenskiold er kontorchef i Skogbruksforeningen av 1950 og har tidligere erfaring som skovrider. Løvenskiold tiltræder som ass. direktør den 1. marts 1985.

Forstkandidat Løvenskiold vil senere afløse *Wilhelm Elsrud* som administrerende direktør i Det norske Skogselskab, når denne fratræder efter eget ønske ved det fyldte 65 år i sommeren 1986.

Trykfejl

I SKOVEN nr. 11, side 335, midterste spalte har der indsneget sig et par trykfejl. I første stykke skal stå „en P-udvaskning af størrelsesordenen 15-30 g pr. ha og år". I andet stykke, „Fra den renafdrevne rødgranbevoksning var næringsstofbidraget 4.0-6.5 kg N pr. ha og år" □

SKOVEN

ISSN 0106-8539

Månedsskrift udgivet af
DANSK SKOVFORENING
Amalievej 20
1875 København V.
Telf. (01) 24 42 66*
Telex 19765 dsh dk
Postgirokonto: 9001964

REDAKTIONSUDVALG:
Hofjægermester
V. Bruun de Neergaard
(formand)

Statsskovrider
Steffen Jørgensen

Lektor, lic.agro.
Finn Helles

Skovrider
Aa. Marcus Pedersen

Forstfuldmægtig
Tom Nielsen

Direktør
Jens Thomsen

REDAKTION:
Bo Michael Ravn
(ansvarshavende)
P. Hauberg
(annoncetegning)

Abonnement
tegnes hos
Dansk Skovforening
Koster for 1984
kr. 162,- (incl. moms)

Medlemmer af
Dansk Skovforening modtager
et eksemplar af Skoven og
Dansk Skovforenings
Tidsskrift vederlagsfrit.

Stof til SKOVEN's
januar nummer må indleveres
inden 5. januar.

Eftertryk med kildeangivelse
tilladt.

Forsiden:

Julestemning i
Dansk Skovforenings
Pyntegrøntsektion.
Foto: S. Fodgaard.

DECEMBER 1984

16. årgang

Tryk:
Juelsminde Bogtryk/Offset
Telefon (05) 69 38 11

Pyntegrøntsektionen og eksporten

Af skovrider FINN JACOBSEN, Langesø Skovdistrikt, 5462 Morud.

Een uge ind i december er pyntegrøntdyrkernes eksportvarer ude af skoven - og endnu engang kan vi melde udsolgt!

Nogle kunne forfalde til at tænke, at den ståhej med pyntegrøntsektion og markedsføringsprojekter er overdreven foretagsomhed. - Det gik jo igen, som det plejer! „Overproduktion af juletræer” er en situation, som man i 15-20 år har ventet „næste år, eller under alle omstændigheder inden 3 år”.

Det er ikke kun producenterne - der under øget indtryk af egen og naboers tilplantningsaktivitet - har forventet øget udbud af NGR-juletræer. Også grossisterne og de tyske handelsled har imødeset et udbud, der ikke kunne omsættes gennem de eksisterende handelskanaler. De fælles fremtidsudsigter har været „købers marked” med faldende

produktpriser - til glæde for køberen og til ruin for producenten.

Ingen ved, hvornår situationen indtræffer. Kun få har tænkt over, om situationen kan undgås. Køberen kan ikke forventes at gøre noget for at undgå prisfald. Producenten har hidtil intet gjort for at undgå situationen. Klimauheld og proveniensusikkerhed har „hjulpet” producenterne med at udskyde tidspunktet. Lad og bruge denne ekstra tidsfrist til at gøre noget ved afsætningsmulighederne!

Da vi i foråret forsøgte at samle producenterne om et fælles tiltag, var grossistforeningen os meget behjælpelig ved at anskueliggøre prisudviklingen gennem udsendelse af egen prisliste, som indebar et samlet tab for producenterne på 5-10 mill. kr. alene i 1984.

Fig. 1. Julehjerter med pyntegrøntsektionens varemærke beregnet for det tyske marked.

Lykkeligvis var hovedparten af producenterne klar til at slutte op om initiativet, og senere har Småskovsforeningerne og Hedeselskabet også tilsluttet sig.

Kun enkelte producenter har senere ment sig i stand til at køre deres eget løb og meldt sig ud. Det er også nemmere at være „freeloader“, når hovedparten af producenterne står sammen om at holde prisniveauet og ydermere gør en indsats for at udvide markedet. Hvis markedet blev producentens kamp mod naboen, ville der ikke være bundgrænse for eksportpriserne. I denne forbindelse er det ikke tilstrækkeligt at „holde priserne“ overfor vore danske grossister; -hvis man underbyder grossisterne hos deres aftagere, mangedobler man den uheldige virkning på markedsprisdannelsen.

Sektionens mål nr. 1:

„fornuftig afvikling af sæson 1984“ må nu siges at være nået.

Mål nr. 2:

„forbedring af fremtidige afsætningsforhold“ kan ikke opnås på 1/2 år; men adskillige initiativer er taget og vil få betydning allerede i 1985.

Vore grossister er i denne sæson kommet i klemme mellem deres egen prisliste og skovenes prisliste. Markedet har accepteret producenternes priser, men der har været frygt for, at konkurrenterne blev forsynet med billigere varer, - og derfor har markedet været afventende.

Vi kan ikke undvære grossistledet; men det er ikke sikkert, at den nuværende struktur er den bedste. Vort mindste krav til grossistledet er vilje til samarbejde med producenterne.

Straks i det nye år vil vi igen tage emnet op til drøftelse med grossisterne.

Mål nr. 3:

„kvalitetsforbedring af fremtidigt udbud“ er et fremtidsmål, alene p.g.a. produktionstiden sammenholdt med, at vi endnu ikke har kontrol over noget så grundlæggende som egnede frøforsyninger!

Prioriteringen - også økonomisk - er foretaget som her beskrevet. Vi må derfor for at fremme mål 3 søge økonomisk støtte uden for producenternes rækker. Også her er initiativer taget, og vi forventer at have konkrete projekter klar til sektionens årsmøde, som vi i øvrigt håber at kunne afvikle på en for dansk skovbrug utraditionel måde.

Saglig dialog mellem landbrug og naturfredningsforeninger

Af SVEND BICHEL, præsident for Danmarks Naturfredningsforening.

I sidste nummer af SKOVEN retter kammerherre, hofjægmester C. C. Scavenius nogle angreb på Danmarks Naturfredningsforening. Det er det for så vidt ikke noget nyt i. De samme angreb har C. C. Scavenius nemlig i løbet af efteråret 1984 rettet i enslydende indlæg i Næstved Tidende, Berlingske Tidende, Landsbladet, Tolvmandsbladet -og nu altså i SKOVEN.

Men jeg vil da gerne svare C. C. Scavenius og prøve at få skabt grundlaget for en saglig debat. Som landbruger og som præsident for Danmarks Naturfredningsforening ser jeg det nemlig som en meget væsentlig opgave at få en dialog i gang mellem landbruget og naturinteresserede i Danmark.

Det fremhævede jeg på det kontaktmøde, som naturfredningsforeningen holdt med Foreningen af Skov- og Landejendomsbesiddere i Danmark i september i år.

I sit indlæg meddeler C. C. Scavenius, at han er udtrådt af Danmarks Naturfredningsforening. Scavenius begrundede bl.a. sin udtræden med, at jeg på naturfredningsforeningens repræsentantskabsmøde i Ebeltoft sagde: „Det, vi har brug for, er en debat om, hvad der er forsvarligt landbrug - økologisk set“.

Nu var C. C. Scavenius jo ikke til stede ved repræsentantskabsmødet - og kunne således ikke høre talen i dens fulde ordlyd.

Jeg vil meget gerne over for SKOVEN's læsere gengive den fulde ordlyd af, hvad jeg på vort repræsentantskabsmøde sagde om forholdet mellem landbrug og miljø. Jeg sagde nemlig:

„Industrien er jo desværre ikke den eneste forurener herhjemme. Landbru-

gets stadigt intensiverede dyrkningsformer har inden for de sidste tiår medført en meget alvorlig belastning af vores miljø. En belastning, der på længere sigt kan blive sundhedstruende for hele befolkningen, ikke mindst som følge af forureningen af drikkevandet.

Gennem bl.a. miljøstyrelsens såkaldte „NPO-redegørelse“ har vi nu fået dokumentation for virkningerne af landbrugets anvendelse af kvælstof, fosfor og organiske stoffer. Vi ved, at denne redegørelse vil danne grundlag for lovgivningsinitiativer her i efteråret.

Jeg vil meget gerne på forhånd advare mod, at der graves grøfter i denne sag. Det kan ikke nytte noget, at man - som landbrugsministeren har gjort det - søger at feje miljøstyrelsens redegørelse væk med, at den hænger et erhverv ud, som vi allesammen skal leve af. Dertil er sagen alt for alvorlig. På den anden side kan det heller ikke nytte noget, at man søger at pålægge landbruget sådanne restriktioner, at dens indtjeningsevner forsvinder. Det, vi har brug for, er en debat om, hvad der er forsvarligt landbrug - økologisk set.

I en sådan debat tror jeg, at Danmarks Naturfredningsforening - i kraft af vores bredde - kan yde et meget væsentligt bidrag. Ikke mindst vil vi kunne trække på erfaringer og indsigt fra de mange miljøbevidste og -ansvarlige landmænd i vor midte“.

Sådan var altså ordene i min tale på vort repræsentantskabsmøde. Med de ord synes jeg bestemt, der er lagt op til en dialog med landbruget - ikke en konfrontation.

Og det er en konstruktiv dialog, vi gerne vil have. □

Kapitalstærk køber

søger skovdistrikt mellem 300 og 500 ha.

Billet mrk. „SKOVKØBER“

indsendes til

Dansk Skovforening

Redaktionen - Amalievej 20 - 1875 København

Hyldest til Hauberg

Den 1. december 1944 blev *Poul Arboe Hauberg* ansat som redaktionssekretær og 1. maj 1955 udnævnt til redaktør i Dansk Skovforening, og han kunne således den 1. december i år fejre et af de sjældne 40-års jubilæer.

I denne anledning er det i allerhøjeste grad på sin plads at give redaktøren et par ord med på vejen, og det var med glæde, at jeg modtog opfordringen til at formulere dem til SKOVEN.

Med kyndig hånd og meget dygtigt har Hauberg gennem årene redigeret Dansk Skovforenings Tidsskrift (DST) således, at det i dag fremstår som en ensartet helhed og et meget værdifuldt stykke værktøj for alle skovbrugets udøvere. Det dækker alle skovbrugets emner, og det gælder om langt de fleste artikler, at de har blivende værdi. På Skovbruksinstituttet og på Skovskolen indgår nye og ældre artikler som nødvendige dele af pensum i flere fag, og yngre skovbrugere kan i allerhøjeste grad drage fordel af at hente viden i DST selv langt tilbage i tiden.

Forfattere til DST værdsætter også tidsskriftets niveau og stil, hvilket bl.a. kommer til udtryk derved, at Hauberg aldrig er i stofnød.

Jævnligt er det lykkedes at samle stof-

fet i temanumre af særlig værdi, hvoraf fra den seneste tid kan nævnes eksempler som: „Danske Skovtræarter” (1983) og „Skovteknologi” (1984).

I mange år redigerede Hauberg „Forstlig Budstikke”, det hurtige blad, der blev læst af alle, og som senere afløstes af „SKOVEN” og „SKOVEN-NYT”

En stor arbejdsindsats har Hauberg lagt i redaktionen af „Den danske skovbrukslitteratur 1926-45” og Indholdsfortegnelserne for DST 1916-40 og 1941-1960. Den sidste indholdsfortegnelse for DST 1941-80 er lige på trapperne.

I en årrække lykkedes det at opbygge og med lølblade at ajourføre „Forstlig Lomme håndbog”. Man var her godt på vej til at nå idealet af en opslagsbog for skovbrugets praktikere - synd, at faget blev så mangfoldigt, at arbejdet blev uoverkommeligt og økonomien utilstrækkelig i begyndelsen af tresserne.

For SKOVEN har Hauberg stået for tegningen af annoncerne, et arbejde, der skulle vise sig at blive ganske indbringende, og som nyder stor respekt blandt annoncørerne på grund af den omhu og præcision, som er så typisk for Hauberg.

I en jubilæumshilsen som denne, skal

en anden stor, men for offentligheden mindre kendt side af Haubergs virke drages frem - nemlig hans betydelige indflydelse på samarbejdsånden internt i huset blandt Skovforeningens medarbejdere.

I sin 12-årige periode som medarbejder i foreningen og også senere har jeg ofte stået i Haubergs døråbning og spurgt: „Hauberg, kan du hjælpe mig?”. Svaret faldt altid uforbeholdent og prompte: „Ja med fornøjelse”!

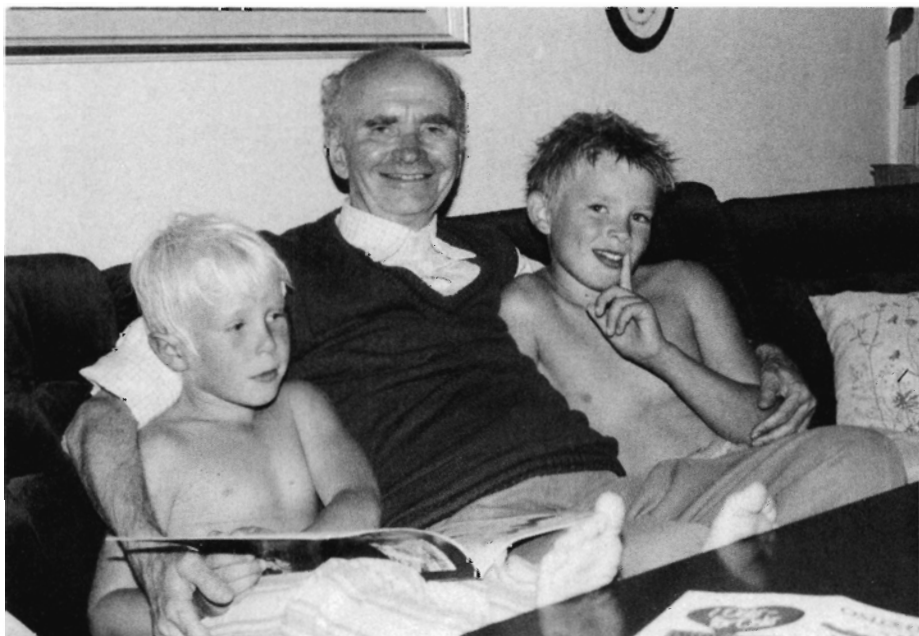
Hauberg har anlagt helt sin egen stil, der er usædvanlig at møde i dag: elskværdig, hjælpsom og loyal til alle sider, uforandret fra år til år og ens overfor alle unge og ældre, uerfarne og erfarne. Hauberg er pr. definition på venskabelig fod med alle. Trods sin beskedenhed og sit selvudslettende væsen er Haubergs autoritet alligevel betydelig, hvilket mange forfattere gennem årene har mærket, når Hauberg stille og rolig har sat sin vilje igennem, og ikke sjældent er det hændt, at uovervejede ideer lige så stillet er fuset ud ved Haubergs skrivebord, når han efter tålmodig lytten sagde: „Ja, det er måske rigtig nok, men tror du alligevel ikke, det er bedst at gøre sådan og sådan ... og sådan ...”, og så foreslog han den diamentralt modsatte løsning!

Haubergs viden om skovbruget og dets personalia er legendarisk, og ordene: „Spørg Hauberg” har ofte lydt i kontorerne.

Som det fremgår, har Hauberg i det hele og gennem 40 år været en stabil „institution” af uvurderlig betydning for foreningen og dens medarbejdere i medgang og modgang, i storm og stille.

Hauberg rundede de 70 år for to år siden, og med året udgang siger han farvel til arbejdet i Skovforeningen og går på pension.

„Kære Poul Hauberg!”, vi er mange venner og kolleger, der ønsker dig til lykke med jubilæet og benytter lejligheden til at takke dig hjerteligt for din indsats og for mange gode stunder i samvær med dig - vi har lært meget af din professionalisme, din holdning, din loyalitet og din hele stil. Vi håber på et samarbejde på en ny måde fremover, og vi ønsker dig mange gode år. *Aa.M.P.*

Nordmannsgran provenienser

Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark. Bind XXXIX, s. 363-382. Hæfte 3. Beretning nr. 331. J. BO LARSEN, B. GADE LARSEN og H. K. KROMANN: *Abies nordmanniana* provenienser til pyntegrønt og juletræer.

Nordmannsgranen er hjemmehørende i landområderne omkring Sortehavets østlige del omkring Kaukasusbjergene i Sovjetunionen og i Pantusbjergene i Tyrkiet, overvejende i højdelagene 1000-2000 m. Træartens anvendelse i dansk skovbrug begyndte i 1880'erne.

Da klimaforholdene inden for området er stærkt varierende, kan man forvente en stor genetisk variation, altså store forskelle på de forskellige provenienser. En række undersøgelser bekræfter dette: store forskelle i udspring, vækst og form, luseresistens m.m., og for at undersøge de forskellige proveniencers dyrkningsværdi har Forsøgsvæsenet anlagt en række proveniensforsøg. Denne beretning beskriver 6 forsøg, anlagt f. 1965, og den analyserer overlevelse, vækst, udspring, luseresistens samt produktion af juletræer og grønt for følgende provenienser:

Fra Rusland:

Gebskij, Krasnaja, Guseriple, Risinskoje, Ambrolauri og Borsholm.

Fra Tyrkiet:

Ardanuc.

Fra Danmark:

Boller F.337a og F.20, fra Langesø F 59 (disse 3 bevoksninger findes ikke mere).

Et kort visende de udenlandske proveniencers placering findes i beretningen.

Forsøgene er anlagt spredt over landet: Sjælland på Vallø, Fyn på Langesø, i Vestjylland på Oxbøl skovdistrikt, på Hedeselskabets 8. distrikt i Midtjylland, på dets 2. distrikt på Djursland og på Statsfængslet Kragsskovhede i Vendsyssel.

Registreringen af overlevelse viser ingen større variation inden for de enkelte provenienser, men en ret markant forskel for kulturmetode, idet 98% overlevede ved kultur anlæg under skærm efter jordbearbejdning, ca. 80%, hvor man ikke havde skærm og ikke jordbearbejdede.

Højdeudviklingen ved 20 års alder var bedst hos Ardanuc og Boller.

Udspringet er registreret således:

Tidligt udspring:

Boller F 337, Ardanuc, Krasnaja.

Middel udspring:

Guseriple, Risinskoje og Borsholm.

Sent udspring:

Gebskij, Ambrolauri og Langesø F 59.

Angreb af lus er analyseret på Djursland og i Vendsyssel, idet man her ikke havde sprøjet og havde ret stærke angreb. På begge lokaliteter var der stor variation i angrebsgraden hos de forskellige provenienser, og denne variation var den samme på begge forsøgssteder.

Stærkt til middel angreb: Cuseriple, Kasnaja, F. 337, Borsholm (middel).

Svagt angreb: Ambrolauri, Risinskoje, Gebskij.

Næsten lusefri: Ardanuc.

Juletræudbyttet varierer meget stærkt fra 5% til 84% af de overlevende træer, afhængig af proveniens og lokalitet. Forsøgsrækken er anlagt på forskellige lokaliteter fra at vise forskelle inden for disse, og udbytterne svingede fra 15% i gennemsnit for alle provenienser på Kragsskovhede i Vendsyssel til Vallø med 76%.

Disse store forskelle skyldes primært frostskaader (forårs- og vinterfrost), d.v.s. anvendelse af skærm har her haft stor betydning for udbyttet af juletræer.

I gennemsnit ligger følgende provenienser bedst:

Ambrolauri, Borsholm, Gebskij (østlige Trankaukasus), Boller F 20 og Langesø F 59.

Ringere ligger: Guseriple, Boller F 337.

Lavest ligger: Ardanuc fra Tyrkiet.

Men der er dog ret stor variation for de enkelte proveniencers udbytte afhængig af dyrkningslokaliteten. Således har Kragsskovhedeforsøget, anlagt uden skærm næsten ingen juletræer givet af de tidligt udspringende provenienser Ardanuc og Boller F 337.

De 3 østlige transkaukasiske provenienser: Ambrolauri, Borsholm og Gebskij har ligeledes højest udbytte af

Fig. 1. Rapporten dokumenterer klart store forskelle i udbytter, blandt andet som følge af proveniensvalg. (Foto: S. Fodgaard).

1. classes juletræer.

Størst pyntegrøntproduktion er registreret for provenienserne Risinskoje, Ambrolauri og Borsholm.

Det analyserede proveniensmateriale dækker især den russiske del af udbredelsesområdet, fra Tyrkiet, hvorfra vi har fået det meste frø gennem det seneste årti, beskrives kun en enkelt proveniens, og dette gør de indvundne resultater mindre aktuelle.

En kort resumeret konklusion ud fra denne og andre beretninger kan gives således:

Russiske provenienser fra Ambrolauriområdet:

Langsom vækst, sent udspring, følsomme overfor vinterfrost. Kan anvendes på ikke for kontinentale lokaliteter, hvor der er risiko for forårsnattefrost (f. eks. uden skærm).

Tyrkiet. Artvinområdet i den østlige del og Giresun m. fl. i den vestlige del: Tidligt udspring, hurtig vækst, god vinterfrostresistens. Dyrkning under skærm anbefales.

Resultaterne fra denne beretning dokumenterer klart den meget store forskel i udbytte såvel af juletræer som af grønt, som ikke blot de forskellige provenienser afkaster, men som også varierer med dyrkningslokalitet og skovdyrkningsmåde. Under uheldige forhold, forkerte fremgangsmåder og galt proveniensvalg fås kun et yderst minimalt udbytte, så lavt at investeringen nok ikke har været lønnende. Modsat derimod, hvis man bærer sig rigtigt ad, og hvis man har heldet med sig.

Et nøjere studium af denne beretning kan anbefales de efterhånden mange og store dyrkere af nordmannsgran.

N. E. Holten.

Hedeskovbrug og regionaløkonomi

Lektor FINN HELLES forsvarede den 2. november 1984 sin afhandling: „Hedeskovbrug og regionaløkonomi“ til erhvervelse af den erhvervsøkonomiske doktorgrad ved Handelshøjskolen i København. Redaktionen har bedt forfatteren skrive nærværende artikel på grundlag af afhandlingen. Denne kan forøvrigt købes i DSR-boghandel (01/35 76 22) for kr. ????

Af lektor FINN HELLES, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Skovbrugsinstitut.

Analysens sigte

Formålet med arbejdet er at undersøge de socioøkonomiske virkninger af det private (herunder kommunale) plantagebrug i en midtjysk hederegion i perioden 1866-1929, d.v.s. fra stiftelsen af Det danske Hedeselskab til den store økonomiske depressions begyndelse.

Analysen beskæftiger sig med de socioøkonomiske virkninger, altså ikke kun de økonomiske forhold i snæver forstand, men også visse „sociale“ forhold. Den drejer sig om, hvordan regionens ressourcer af arbejde, jord og kapital blev aktiveret ved plantagernes anlæggelse og drift. En del af kapitalen kom udefra, og det samme gjaldt den fjerde produktionsfaktor, viden - dette forstærkede og virkede i nogen grad igangsættende på regionens udviklingsproces.

Regionen

Den analyserede region omfatter 28 sammenhængende sogne fra Holstebro i nord over Herning, Brande, Sdr. Omme og Grindsted til Vorbasse i syd, ialt ca. 182.000 ha svarende til tre gange Bornholms areal.

Denne region har en række kendetegn, som er afgørende for at netop den blev valgt.: Der er drevet hedeskovbrug i hele analyseperioden. Plantagetæthed varierer - den er f. eks. meget mindre i Nr. Felding og Tvis sogne i nord end i Assing og Arnborg sogne midt i regionen, og her er den igen mindre end i det sydligste sogn, Vorbasse. Så godt som al plantage i regionen er anlagt af eller under medvirken af Det danske Hedeselskab. Det statsejede plantageareal er ubetydende, hvilket er vigtigt, fordi regnskabsmaterialet for dette areal egner sig dårligt til analysen i sammenligning med materialet for „Hedeselskabsplantagerne“. Endelig - og afgørende - er der bevaret et forbausende stort regnskabsmateriale for de sidstnævnte plantager.

Analysens særpræg

Analysen har visse særpræg i forhold til andre, kendte (udenlandske) analyser af skovbrugets regionaløkonomiske betydning: Kildematerialet er så gammelt, at det ikke kan suppleres ved interviews

med implicerede personer - man kan f. eks. ikke at få at vide, hvordan skovarbejderne rent faktisk brugte deres løn. Analysen spænder desuden over et langt tidsrum. Og endelig er analysematerialet stort, skønsvist 1/2 mill. regnskabsposter o. lign.

Analysemetode

Det centrale i den benyttede analysemetode er, at pengestrømmene til og fra den enkelte plantage registreres på grundlag af regnskabsmateriale. Der skelnes mellem pengestrømme til og fra regionen på den ene side og pengestrømme til og fra omverdenen uden for regionen på den anden.

Hvor materialet tillader det, foretages der en *detailanalyse*. Her fordeles indbetalinger og udbetalinger til hovedkonti (f. eks. salg af skoveffekter og salg af biprodukter, og udbetalinger til skovningsarbejde og kulturarbejde). Disse posteringer opdeles igen, bl.a. så der skelnes mellem arbejds løn og materialer.

Hvor materialet ikke er så specificeret, nøjes der med en *grovanalyse*, som navnlig adskiller sig ved en mindre vidtgående opdeling af udbetalinger.

Socioøkonomiske aspekter af jysk hedeskovbrug

Der gennemgås en række *publicerede* synspunkter på jysk hedeskovbrugs socioøkonomiske aspekter i bred betydning, bl.a. bevæggrunde bag plantageanlæggelsen og forrentningen af den investerede kapital.

I et tilbageblik på tiden *ca. 1790-1850* omtales statens plantageanlæggelser. Nogle forfattere vurderer statsplantagerne som driftsøkonomisk set nogenlunde fordelagtige investeringer. En udbredt opfattelse er, at statsplantagerne måske vigtigste umiddelbare virkning er at skabe arbejdsmuligheder for hedens pionerer. Den kendte pastor *F. C. Carstens* drypper lidt malurt i bægget ved at påpege, at „kolonisterne“ forsømmer deres gårde for at tjene de forholdsvis nemme penge i plantagerne. Lokaløkonomiske argumenter for privat hedetilplantning er kun fundet hos tidens foregangsmand på dette felt, pastor *H. Bjerregaard*. Pastoren fandt støt-

te i biblen til sit arbejde for plantingsagen, og sandsynligvis agiterede han fra prædikestolen.

Tiden *ca. 1850-1875* betød et vendepunkt. I 1866 stiftedes Det danske Hedeselskab med et klart sigte på fremme af hederegionens socioøkonomi. Hedeselskabet søgte fra starten at få alle samfundslag med i arbejdet, men *E. Dalgas* lagde især vægt på at få hede-bønderne med i plantageanlæggelsen. Selskabet vandt bønderne for plantingsagen gennem vejledning til engafvanding og til grundforbedring og ved massiv agitation for plantning. Medvirkende var uden tvivl også, at bønderne efterhånden fik råd til at anlægge plantager. Det blev senere en anklage mod Selskabet, at det bl.a. argumenterede med udsigt til privatøkonomisk lønsomhed ved investering i plantning.

Tiden *ca. 1875-1914* er præget af brydende meninger om de private plantagers betydning. Det er i forbindelse med en polemik i 1904 om plantagernes økonomi, at Hedeselskabet finder tilstrækkelig retfærdiggørelse af plantingsagen i plantagernes betydning på det lokale og det samfundsmæssige plan. Hvad plantagedriftens økonomi angår, henviser *Chr. Dalgas* til, at tidspunktet for oplysninger herom ligger et par år ude i fremtiden. *Dalgas* havde adgang til et stort regnskabsmateriale, men denne Pandoras æske ønskede han ikke på noget tidspunkt at åbne.

Også tiden *ca. 1914-1929* er brydsom for Hedeselskabet. I 1915 opstår der igen polemik om plantingsagen. Den privatøkonomiske side af debatten er betydelig farligere for Hedeselskabet end 1904-debatten. Det skyldes forstander *L. A. Hauch's* konkrete og vedholdende spørgsmål til belysning af bl.a. Høgildgård Plantages økonomi.

Chr. Dalgas drejer debatten ind på et spor, der bringer ham i mål som sejrherre, men hvis holdbarhed er diskutabel: Med hvilken ret giver *Hauch* sig til at inddrage forrentningen af den i Høgildgård Plantage investerede kapital ind i billedet? Det er usandsynligt, at *Dalgas* ikke har forstået forrentningsproblematikken, men alligevel oplyser han, at Hedeselskabet ikke regner med rentebelastning for sine investeringer i plantagedrift.

Nye aspekter melder sig i denne tid: Plantagerne bidrager til at afhjælpe brændselsmangelen under krigen. Og der afsættes statsmidler til beskæftigelsesarbejder ved anlæggelse af plantage.

Plantagenedlæggelsen under Hedeselskabets medvirken 1866-1929

Der foretages en analyse af den *samlede* plantageanlæggelse under Det danske Hedeselskabs medvirken 1866-1929, altså den periode som regionalanalysen

omfatter.

Ordringen med fredskovspligt som betingelse for statstilskud trådte i kraft 1885, hvorefter der skelnes mellem A- og B-plantager. A-plantagerne var over 10 tdr. ld. og blev behæftet med fredskovspligt. B-plantagerne fik ligesom småplantningerne et mindre tilskud og var uden fredskovsforpligtelse.

Analysen vedrører *anmeldte* plantagearealer, d.v.s. arealer for hvilke der tages kontakt med Hedeselskabet med henblik på tilplantning.

Plantagernes *beliggenhed* registreres. Der skelnes mellem „lokal” og „ikke-lokal” *ejer*, hvor kriteriet som hovedregel er, om ejeren bor i eller uden for det amt, hvor plantagen ligger. For A-plantagerne med lokal ejer skelnes der yderligere mellem „jordbrugere” i bred betydning og „ikke-jordbrugere”; hensigten med denne skelnen er at få et indtryk af, i hvilket omfang de to grupper tog del i plantageanlæggelsen, samt at få et fingerpeg om, hvor meget areal der blev drevet ved en til denne opgave lejet arbejdskraft. Hvad *arealtype* an-

går, dominerer hede, ager og ager+hede.

Der indgår 2,726 plantager med et samet areal på ca. 85.000 ha. Heraf er 2.222 A-plantager med ialt ca. 90% af arealet. Den gennemsnitlige årlige tilvækst i såvel totalareal som A-areal kulminerer i tiåret 1897-1906 (gns. totalareal pr. år 2.590 ha, gns. A-areal 2.450 ha).

De lokale ejere dominerer tilvæksten i A-arealet perioden igennem bortset fra årene 1872-1874. Forestillingen om, at ikke-lokale rigmænd gik i spidsen med plantageanlæggelsen i de første år, er altså ikke rigtig for landet som helhed. Hvad angår tilvæksten i det lokalt ejede A-areal, dominerer jordbrugerne bortset fra 1916-1925.

Af de tre *arealtyper* dominerer hede den akkumulerede udvikling i det samlede plantageareal perioden igennem bortset fra de sidste tre år, hvor den lige netop overhales af ager+hede, som indtil da har holdt sig på andenpladsen. Den rene ager ligger på et forholdsvis lavt niveau, men der er dog tale om et betydeligt, akkumuleret areal.

Statstilskud til A-plantagerne svarer 1866-1875 til værdien af 4.000 tdr. rug (minimum), 1896-1905 til 111.000 tdr. rug (maximum). Den samlede brutto-udgift ÷ statstilskud til plantageanlæggelse (A+B) oprettet under Hedeselskabets medvirken, incl. Selskabets egne plantager, svarer 1866-1875 til værdien af 15.000 tdr. rug (minimum) og til 238.000 tdr. rug (maximum).

Nogle hovedresultater af analysen i den udvalgte region

Der skelnes mellem fire plantagekategorier: D-, G-, B- og A-plantager. *D-plantagerne* er de A-plantager, for hvilke der foreligger et så fyldigt regnskabsmateriale m.m., at det er muligt at foretage en detailanalyse (jfr. ovenfor). Det drejer sig pr. 1929 om 29 plantager med et samlet areal på 10.856,6 ha. Da der ialt indgår 323 plantager med tilsammen 18.694,4 ha (277 A-plantager med 17.804,7 ha, 46 B-plantager med 893,7 ha), vil det ses, at *D-plantagerne dominerer analysen*. Blandt de A-plantager, som ikke er med i D-puljen, udvalgte tilfældigt 89 *G-plantager* med ialt 2.594,9 ha til *grovanalyse* (jfr. ovenfor), idet tanken var, at det ved analyse af disse var muligt at ekstrapolere til de resterende A-plantager, dem der er benævnt *A₀-plantager*.

Imidlertid viste *G-plantagerne* sig at være så forskellige, at de *ikke* kunne danne grundlag for analysen af *A₀-plantagerne* - og tilsvarende for *B-plantagerne* - kun kan registreres totaludgifter og statstilskud.

Plantagebrugets socioøkonomiske betydning er søgt vurderet ved hjælp af de seks nedenfor nævnte kriterier.

1. Den samlede økonomiske aktivitet i plantagebruget.

Den totale udgift for de fire plantagekategorier tilsammen svarer i den vigtigste del af perioden til værdien af mere end 1000 personers fødevarerforbrug. Den direkte kapitalimport i form af statstilskud til regionen svarer over lange tidsrum til omkring 250 personers fødevarerforbrug. G- og især D-plantagernes udgifts- og indtægtsforløb er som nævnt analyseret nøje, f. eks. D-plantagernes udgifter og indtægter ved fremstilling af skoveffekter og biprodukter samt hvor stor en del af deres udgift til skovning, kultur, skovforbedring og tjenestesteder, der er gået til regionen i første omgang, d.v.s. er blevet udbetalt til beboere i regionen.

2. Plantagebrugets betaling for arbejde

For de fleste D-plantagers vedkommende er det muligt at følge de enkelte arbejders beskæftigelse. Et forholdsvis stort antal personer lod sig ansætte i plantagerne for korte tidsrum ad gan-

Fig. 1. Hedeplantagerne gav anledning til stor økonomisk aktivitet i regionen, konkluderer Finn Helles i doktorafhandlingen. (Foto: Ole Bredo Nielsen).

gen hvert år - indtil to måneder, som sjældent var sammenhængende. Dette viser, at der perioden igennem var interesse for at tjene selv små ekstrabeløb ved plantagearbejde.

Hvis materialet er blot nogenlunde repræsentativt, hører billedet af vældige skarer på plantningsarbejde hjemme i fantasiens verden. De største registrerede antal personer ad gangen er: 17 i Påbøl Pltg. 1890 og 1895, 26 i Grindsted Pltg. (og planteskole) 1893, 19 i Høllund Søgård Pltg. 1887 samt 19 og 20 i Birkebæk Pltg. hhv. 1879 og 1883.

Plantagesektoren har skønsvis kunnet beskæftige 1/4 af det beregnede arbejdsudbud i regionen frem til 1915, derefter omkring 1/3.

3. Plantagebrugets betaling for materiale, redskaber og service

For D-plantagerne er registreret udgifterne til handel, håndværk og servicevirksomhed i regionen. Det drejer sig om forholdsvis meget små beløb, hvilket stemmer overens med den almindelige erfaring, at skovdrift kun behøver små mængder af varer og ydelser. Der var dog et forholdsvis stort handels-samkvem mellem plantagerne.

4. Plantagebrugets udvikling i forhold til udviklingen i regionens landbrug

Der har tilsyneladende ikke været væ-

sentlig konkurrence om jorden mellem landbrug og plantagebrug. Det benyttede areal voksede stort set mere end det tilsåede areal, så plantagerne må gennemgående være anlagt på de jorder, der egnede sig mindst til landbrugsdrift. Dette støttes af den ovenfor omtalte arealtypeanalyse.

Perioden 1875-1895 prægedes af økonomisk krise i landbruget, men krietendenserne var ikke så udprægede i hedeegnene som i det øvrige land. Landbrugskonjunkturerne afspejlede sig kun til en vis grad i plantningsaktiviteten hos lokale jordbrugere i regionen.

5. Plantagebrugets udvikling i forhold til regionens socioøkonomiske stadi

Den arbejdsløn, der betales fra plantagerne til lokale arbejdere (og funktionærer), bruges igen til bl.a. nye indkøb i regionen, således at arbejdslønnens effekt bliver større, end de umiddelbare beløb viser. For D- og G-plantagerne er det muligt at beregne denne såkaldte *multiplikatoreffekt*.

Det viser sig, at i perioden 1872-1904 udgør multiplikatoreffekten ca. 20% af de samlede sognekommunale udgifter, mens andelen er knap 12% i tiden 1905-1929. Der er altså tale om væsentlige effekter, dog med en stor usikkerhedsmargin. Ved sammenligning med de kommunale udgifter til fattigvæsenet er

effekten i de to perioder hhv. ca. 94 og 75%, også med bred margin. Og ved sammenligning med udgiften til skolevæsenet er effekten hhv. ca. 72 og 57%, igen med bred margin.

6. Plantagebrugets forbindelse med den offentlige sektor

Statstilskuddene er behandlet ovenfor under pkt. 1. Perioden igennem var D-plantagernes ejendomsskat (til stat, amt og kommune) væsentlig set i forhold til regionens samlede formueskat.

Nogle konklusioner

Den økonomiske aktivitet, som plantagebruget umiddelbart gav anledning til i regionen, var væsentlig. Alt tyder på, at et betragteligt antal beboere af huse med mindre eller intet jordtilliggende fandt midlertidig beskæftigelse i de store plantager. Plantagebrugets betaling for materialer, redskaber og service spillede kun en beskedent rolle. Det er sandsynliggjort, at plantagebruget var af væsentlig økonomisk betydning på regionplan, målt ud fra indkomstmultiplikatoreffekten på udgiften til regionen i forhold til kommunernes samlede udgift og deres udgift til henholdsvis fattigvæsen og skolevæsen. Plantagebrugets økonomiske rolle var betydende indtil 1900-tallets begyndelse. □

HEDESELSKABET UDSKRIVER

PRISOPGAVE

Baggrund

Efter de senere års stormfald foregår der en omfattende tilplantning i de jyske hedeplantager. Langt de største arealer tilplantes med rødgran som hovedtræart. Da rødgranen i de senere år har vist sig mindre stabil og på visse lokaliteter har en mindre volumen-tilvækst end f.eks. sitkagran, douglasgran, grandis og i nogle tilfælde lærk, vil det være ønskeligt med en nærmere belysning af alternative træarters anvendelighed sammenlignet med rødgran.

Opgave

På den baggrund udskriver Hedeselskabet en prisopgave med følgende titel:

"Træartsvalget i hedeplantager baseret på en økonomisk simulationsmodel".

En sådan simulationsmodel kan tjene som værktøj i træartsvalget. Ved at indsætte varierende forudsætninger omkring kultur-etablering, hugstbehandling, tilvækst, afsætning, prisforhold m.v. skal den kunne give en indikation, som kan støtte valget.

Præmiering

Besvarelserne vil blive vurderet af et bedømmelsesudvalg bestående af lektor, dr. merc. Finn Helles, afdelingschef Peter Friis og skovtaksator Knud Erik Hesselbjerg. Hedeselskabet stiller indtil 30.000 kr. til rådighed til præmiering af en eller flere besvarelser, som findes værdige hertil. Hedeselskabet forbeholder sig ret til at anvende den/de præmierede opgaver i såvel videnskabelige sammenhænge som i andre sammenhænge, der naturligt falder ind under Hedeselskabets arbejdsområder.

Afleveringsfrist

Besvarelserne indsendes til Hedeselskabets bestyrelse inden den 1. januar 1986. Nærmere oplysninger kan fås ved henvendelse til Hedeselskabets skovbrugsafdeling.

HEDESELSKABET

Klostermarken
Postboks 110
8800 Viborg
Tlf. 06 62 61 11

Blandingssskov-problematikken belyst ved nogle ekskursionsindtryk fra Belgien og Tyskland

Af H. A. HENRIKSEN, Skovbrugsinstituttet, KVL.

Et af hovedmålene for Skovbrugsinstituttets udlandsekskursion i september 1984 var de belgiske Ardenner, hvor der foregår nogle storstilede omformninger af renbestande af nåletræ - overvejende rødgran - til løvtræ/nåletræ-blandingsbevoksninger. Heri er der ikke noget principielt nyt, men det usædvanlige er omfanget, den konsekvente gennemførelse, og at bestræbelserne har en udmærket talsmand i professor, dr. *Paul Roisin*, der iøvrigt er en god kender af dansk skovbrug.

De belgiske nåleskove omfatter 45,8% af landets skovareal med tyndingspunktet i Ardennerne. De er alle af kunstig oprindelse og alt overvejende ret ensartede renbestande. Om deres behandling skriver Paul Roisin i et indledningskrift til ekskursionen, at den i reglen er „reduceret til det mest enkle: Fra alderen 18-25 år bliver de hugget med intervaller på 3 eller 6 år. Når de anses for at være „modne“, foretages renafdrift. Jorden bliver herefter gentilplantet med alle de mangler, som en primitiv driftsform uundgåeligt medfører”. Om de økonomiske overvejelser i forbindelse med denne form for skovdrift mener Roisin, at de ikke kan tillægges større vægt, bl.a. fordi de altid er kortsigtede, medens man kun sjældent diskuterer „det fundamentale, langtidige problem, d.v.s. de fremtidige forhold for denne vor nationale arv og dens harmoniske tilpasning i landets økologiske miljø”. Roisin kommer herefter ind på alternativet: Naturlig foryngelse af rødgranen i de områder, hvor den har gode økologiske forhold, samt en omdannelse af de rene, ensartede nåletræbestande til blandingsbevoksninger med aldersvariation.

Roisin er hermed inde på to sideløbende hovedtendenser i udviklingen af europæisk skovdyrkning: Den ene går i retning af et intensiveret plantagebrug, baseret på monokulturer („renbestande”), og iøvrigt byggende på det moderne landbrugs hjælpemidler: Forædling, gødskning, pesticid anvendelse, mekaniseret „høst” m.v. I reglen vil det føre til renafdrift med påfølgende plantning.

Den anden tendens i udviklingen går i modsat retning, for så vidt som man

principielt vil undgå renafdrift. Dette får vidtrækkende konsekvenser, idet man tilstræber skabelse af bevoksningsstrukturer, der bedre end de ensartede renbestande er i stand til at forynges ved det naturlige frøfald, d.v.s. etagerede blandingsbevoksninger. I virkeligheden spænder det over et vidt spektrum, strækkende sig fra midlertidigt toetagerede „monokulturer” til „ordnet plukhugst” - i Mellemeuropa kaldet „Plenterwald”. Den essentielle forskel mellem de to nævnte hovedtendenser ligger i en principiel godtagelse eller afvisning af renafdrift.

Problematikken er iøvrigt velkendt fra „Dauerwald”-bevægelsen, der - navnlig under tysk og schweizisk indflydelse - har spillet en væsentlig rolle i europæisk skovdyrkning siden slutningen af 1800 tallet. Den opstod først og fremmest som en reaktion mod renafdrift-systemet. I Danmark kendes „Dauerwald”-bevægelsen især fra skovriderne *H. Mundt* (Sorø) og *F. Muus* (Svenstrup), i Belgien fra professor *Poskin* og Directeur Général *G. Turner*, der - begge efter studier i Schweiz - i 1909 og fra 1920 til 1925 gik i gang med at omforme renbestande af nåletræ til selvforlyngende blandingsbevoksninger.

Problemet er selvsagt mest udtalt for de indførte træarter, idet de naturligt forekommende - bortset fra visse pionérarter - nødvendigvis må være i stand til at forynges sig under en moderbestand ved dennes naturlige frøfald. Det kan derimod være et spørgsmål, om det i det hele taget er muligt at dyrke indbragte arter på anden måde end ved plantagedrift. Netop derfor har Belgien - og andre egne udenfor nåletræernes naturlige udbredelsesområde - speciel interesse i forbindelse med spørgsmålet om nåletræ-renbestandes omformning til andre bevoksningstyper.

Poskin og Turners metode til omformning bestod i gruppevis indplantning af bøg og ædelgran i nogle ved tynding tilvejebragte „lysbrønde” i bevoksninger, der iøvrigt var ved at opnå den alder - typisk ca. 50 år - hvor naturlig foryngelse er mulig. Man har utvivlsomt forestillet sig, at man på lang sigt kunne skabe en rødgran/bøg/ædelgran-blandingssskov med en etageret struktur,

Fig. 1, 2, 3. Bevoksning med indblandet douglasgran i Forêt de Cedrogne i de belgiske Ardenner, 600 m o.h. Plantet i 1902 med hver 20. række som en blanding af douglasgran, weymouthfir og sitkagran, hvoraf kun douglasgran er tilbage. Vedmassen er ca. 600 m³ pr. ha. På fig. 1 og 2 ses 10-årige „Turner”-grupper af bøg, på fig. 3 en nåletrægruppe. Målet er at gøre systemet selvforlyngende, så man undgår renafdrift. Der påregnes en om-drift på 120 år. Foto 12. sept. 1984.

som man kan se det i Schweiz. Det lyder ret enkelt, men selvsyn er dog nødvendigt for forståelsen, når det drejer sig om andre dyrkningssystemer end de mest enkle, idet nogle forhold kan gøre sig gældende, som de stedlige fagfolk finder selvfølgeligelige, men som den udefra kommende straks bemærker.

Det var også tilfældet i de belgiske Ardenner, hvor vi ved nogle af de første skovbesigtigelser fik indtryk af en så gunstig udvikling af nåletræerne - ikke

alene rødgran, men også douglasgran, ædelgran og *Abies grandis* - at man havde svært ved at indse, at der var grund til at gå i gang med den nævnte omformning fra renbestand til blandede bevoksninger. En så langtidsgod udvikling havde Poskin og Turner forøvrigt heller ikke ventet, da de gik i gang med deres omformningsarbejder. Den gode trivsel, der nok bl.a. må tilskrives en årsnedbør i Ardennerne på 850-1300 mm, mindede nærmest om væksten i Rold Skov eller i Silkeborg-skovene, vel at mærke for stormfaldene i 1980'erne. Dette var i hvert fald indtrykket i både Forêt dominale de Grand Bois, Forêt de Cedrogne (fig. 1-3) og i Fays-les-Veneurs.

Omformning skete ganske vist også under nogle forhold, der situationsmæssigt ligger langt nærmere, f. eks. i Bois communaux de Paliseul, hvor omformningen - indplantningen af bøg, ær og douglasgran - var indledt i 1958-62 i en trametesangrebet renbestand af rødgran, plantet omkring 1910 på tidligere agerjord. Da indplantningen begyndte, var det dog en vedmasse på 450 m³ pr. ha. Så helt ringe har den ikke været.

Hvad angår selve gruppeplantningsproceduren var det som nævnt Poskin og Turner, der tog initiativet, men det blev senere videreført af andre. I den oprindelige Turner-udformning indbringes grupperne af indbragte arter - i begyndelsen bøg og ædelgran, senere også andre arter som f. eks. douglasgran - indenfor cirkler med et areal på 10 ar, d.v.s. en diameter på 36 m, og et antal af 2 pr. ha. Tværs over en sådan „Turner-cirkel” er der forud renafdrevet et 10 m bredt bælte, dog med efterladelse af nogle få frøtræer. Bæltet er orienteret øst-vest, men med en lille drejning mod nordvest-sydøst. Iøvrigt bliver der foretaget gennemhugning efter nærmere retningslinier forud for plantningen i en sådan „Turner-cirkel”. Ideen er, at der navnlig i den sydlige del af cirklen skal skabes gunstige vilkår for en „nordrands-forryngelse”, der - fulgt op af lysningshugster - skal udvikle sig videre mod syd-sydvest.

Man vil forstå, at det i denne udformning egentlig drejer sig om et kombineret indplantnings/naturforyngelsessystem. Men i og for sig behøver indplantning i „Turner-cirkler” ikke at være snævert knyttet til naturlig forryngelse. Indplantninger i spontant opståede huller - f. eks. efter stormfald - ser man også. I det ydre, men måske også i funktion, kan det ligne „Turner-cirkler”. Hermed er man tæt på en praktik, der også er velkendt i andre lande. På Forstamt Bramwald (Wesergebirge, nær Göttingen) så man rødege og poppel indplantet i stormfaldshuller i mellemaldrende rødgran. En lignende praktik er kendt også i Danmark med an-

Fig. 4, 5, 6, 7. Emeis-bevoksning på Forstamt Flensburg (Süderlügum afd. 417/418). Hovedparten er ædelgran, men med indblanding af rødgran, bøg og stilkeg. Bevoksningen er etableret 1889-1896 på podsoleret hedeblade efter rajol-pløjning/damppløjning (rabatkultur). Fig. 4 viser jordprofilen, fig. 5 en sund, fyldig ædelgrankrone, fig. 6 og 7 forryngelsessituationer. En selvforryngende „Plenterwald”-agtig struktur er opstået. Foto 20. august 1984.

vendelse af hurtigtvoksende løvtræer, f. eks. ær, el eller birk. Hensigten kan være blot at standse stormskadernes videre udvikling, men kan også - som på Forstamt Bramwald - være en begyndende omformning af renbestande til gruppevis blandede bevoksninger. Der er således tale om glidende overgange fra det oprindelige Turner-princip - der iøvrigt i senere udformninger er varieret både m.h.t. cirklerens antal og størrelse - til det mere velkendte.

Det er vanskeligt at skønne over, i hvilken omfang man i Belgien vil nå det mål, man oprindeligt sigtede mod: De etagerede, selvforryngende blandingskove, idet man egentlig kun står ved begyndelsen af den langvarige proces, en omformning nødvendigvis må være. Men efter al sandsynlighed vil man på langt sigt opnå en skov, der er mere stabil og har lettere ved at forrynge sig end „monokulturen”.

I Danmark er tanken om andre bevoksningsstrukturer end den ensaldrende renbestand vel mest aktuell med henblik på hede- og klitskovbruget. I så fald

skal man - på disse relativt vanskelige lokaliteter - være forsigtig med at drage fjerne paralleller. Det kan næppe tilrådes at gå i gang med allerede eksisterende bevoksninger efter Turners principper. Sandsynligheden taler mere for, at grundlaget for en anden bevoksningsstruktur skal tilvejebringes ved selve kulturanlægget.

Beviset for at det er muligt - dog måske ikke altid - har man bl.a. i de såkaldte Emeis-kulturer i Slesvig-Holsten, heraf også enkelte i den danske del. Typisk for disse kulturer var dels en intensiv jordbearbejdning, ofte „rabatkulturer”, dels løvtræ/nåletræ-blandingen. Fig. 4, 5, 6 og 7 giver et indtryk af en sådan Emeis-kultur på Forstamt Flensburg, hvor man under Forstdirektor *Raves* ledelse viderefører Emeis's principper, naturligvis med en anden teknik og til en vis grad andre træarter. Optagelserne stammer fra Süderlügum afd. 417/418, der ligger på stærkt podsoleret hedeblade. Efter hen mod 100 år synes målet nået: En selvforryngende blandingskov med „Plenterwald”-agtig struktur. Der er et langt skridt fra Turner og hertil, men målet er det samme: Selvforryngende skovsystemer uden renafdrift.

Man må nok erkende, at det ikke er helt enkelt at føre de „naturnære” principper ud i praksis. Hvis man ikke vil hegne, skal hjortevildtets antal nedbringes til et minimum. Ellers får man f. eks. hverken eg, bøg eller ædelgran - måske heller ikke douglasgran - med.

Og uanset hegning bliver kulturanlægene i reglen væsentlig dyrere end plantning af en monokultur af rødgran. Og selv om det hele lykkes efter hensigten, så er den fremtidige udvikling dog behæftet med større usikkerhed - uforudsigelighed - end udviklingen af monokulturer af f. eks. rødgran og sitkagran. Tilvækstoversigterne gælder jo kun for ensaldrende renbestande og kan - indenfor overskuelig tid - slet ikke laves for den mangfoldighed, de mere komplicerede bevoksningstrukturer dækker over. Hvordan skal man så lave driftsplan og økonomiske prognoser? En fra skrivebordet „programmeret” behandling kan heller ikke lade sig gøre. Man må nødvendigvis have tid til at komme ud i skoven for at følge udviklingen og gribe ind „efter behov”.

Og, frem for alt, kræver en omformning af en skovtype langtidsgennemført i skovdriften. Den i Europa mest kendte omformning fra ensaldrende renbestande til „Plenterwald” - i skoven Couvet, nær Neuchatel - har nu stået på i ca. 100 år. I løbet af de næste 100 år menes den fuldført.

På trods af de nævnte ulemper er det dog - ikke mindst set på baggrund af vore nåleskoves nuværende, i mange tilfælde miserable, tilstand - værd at overveje, om man kunne drage nytte af de erfaringer, der andetsteds er gjort med mere „naturnære” driftsformer. □

Fig. 1. To af de 30 plancher fra energiministeriets energikonference den 21. november 1984

Energiforskning

Energiministeriet afholdt den 21. november en konference i København for at præsentere den energiforskning, som det offentlige gennem årene har ydet har bidrag til og lægge op til debat omkring fremtidig forskning. Arbejdet har været udført i såvel offentlig som privat regi, og en del af projekterne blev præsenteret ved foredrag og i form af 30 plancher.

En af disse fortalte om baggrunden for at bruge halm og skovflis til fyring, specielt i fjernvarmeværker. Beregninger viser, at der er uudnyttede reserver på 2,1 mill. tons halm og 0,5 mill. tons skovflis, som tilsammen kan dække 17% af energiforbruget til opvarmning. Planchen er udarbejdet i samarbejde mellem Statens jordbrugsøkonomiske Institut og Skovteknisk Institut. Den vil sammen med de øvrige indgå i en vandredstilling, som i 1985 vil blive tilbudt biblioteker over hele landet.

Baggrunden for konferencen var, at der i løbet af den seneste halve snes år er anvendt 750 mill. kr. til energiforskning, heraf 31 mill. kr. til biomasse. Nogle af de spørgsmål, der blev rejst var, hvordan forskningsmidlerne skulle prioriteres fremover. Skulle der sættes på resultater, som umiddelbart kan anvendes, eller skal der også bruges midler til grundforskning på områder, som kan få større vægt fremover? Skal man koncentrere sig om mere traditionelle områder som olie, kul, naturgas, fjernvarme, eller skal der være plads til „alternative” energikilder som sol, vind, biomasse, termisk energi o.s.v.? Skal energiforskningen nedprioriteres, fordi energipriserne i øjeblikket er stagnerende?

Et generelt indtryk er, at biomasse indtog en relativt beskedne plads på konferencen. Dette kan ses i sammenhæng med, at man mange steder i udlandet har opprioriteret arbejdet med at udnytte biomassen i de seneste år.

Søren Fodgaard.

Hedeselskabets planteskoler

Fordi de første år er afgørende!

HEDESELSKABET

Centralplanteskolen
Plantagevej 4
7200 Grindsted
Telefon 05 32 01 11

Svar til Niels Arp

Svar fra professor HELGE VEDEL, formand for Danmarks Naturfredningsforenings videnskabelige udvalg.

I et åbent brev til de private skovejere (SKOVEN nr. 10, side 282) fremmaner *Niels Arp* en fremtidsvision om de danske skove. Med logikkens uomgængelighed vil han vise skovejerne en film om fremtiden. Filmen har budskabet: Staten vil overtage alle private skove. Denne film baserer han på følgende såkaldte „4 fakta af i dag“:

- 1) Planlægningsloven har prioriteret skovens friluftsmæssige og rekreative opgave som værende væsentlig.
- 2) Befolkningen, og især interessegrupper som Danmarks Naturfredningsforening, mener, at ovennævnte opgaver bedst varetages af det offentlige.
- 3) Skovens værdi som råstofkilde og antallet af beskæftigede er af stigende betydning og under stigende opmærksomhed.
- 4) Privatskovbrugets investeringer i kulturer og andre produktivitetsforbedrende tiltag er mindre end Statskovbrugets. Derfor vil vedproduktionen blive større på langt sigt for statsskovene.

Nr. 1, 3 og 4 kan synes rimeligt plausible. Hvorimod nr. 2 er rivende gal. I hvert fald er der intet som helst belæg for, at Danmarks Naturfredningsforening med dens 220.000 medlemmer i ryggen skulle mene, at ejendomsretten til de private skove skulle overdrages til det offentlige.

Realiteten er en helt anden. På foreningens foranledning er der blevet gennemført et meget stort antal fredninger i de senere år, omfattende mange tusinde hektar. Af disse mange tusinde hektar er kun nogle få tusinde skov. Et generelt træk vedrørende DN's holdning til disse sager har været, at naturværdier skulle beskyttes. Det har vi fundet kunne ske ved gennemførelse af egentlige fredninger, altså ved at ejendomsretten fortsat lå på private hænder, samtidig med at naturværdierne sikredes ved hjælp af servitutter. Det har i mange tilfælde vist sig at være en god og rimelig måde at løse naturbeskyttelsesproblemer på - også i vore private skove.

Det betyder ikke, at man ikke i fremtiden i visse særlige tilfælde vil løse et naturbeskyttelsesproblem via en statslig

eller offentlig overtagelse af et privat skovareal, hvilket der er en klar hjemmel til i naturfredningslovens § 18.

Men det vil efter min bedste overbevisning kun ske i ganske særlige situationer.

Ingen i foreningens ledelse eller i nogle af de mange lokalkomiteer, som vi har drøftet dette spørgsmål med, har givet udtryk for noget andet.

En væsentlig forudsætning for *Niels Arp's* fremtidsfilm er således direkte forkert, og hans konklusion således ikke så logisk, som han fremstiller den.

Jeg tror ikke, at der generelt set i de kommende år vil være nogen tendens til, at det offentlige overtager de private skove. Imidlertid finder jeg, at skovejere, som andre i samfundet, bør være meget opmærksomme på den fredningsplanlægning, som foregår i disse år. Den vil blive et vigtigt redskab, når den stærkt stigende interesse for at sikre vore naturværdier også i de private skove skal udmøntes i realiteter. Her er det vigtigt, i stedet for vrangbilleder, med et konstruktivt samarbejde mellem jordere og fredningsfolk - det vil være til gavn for alle parter på længere sigt.

I den forbindelse vil jeg opfordre til et samarbejde med fredningsmyndighederne og naturfredningsforeningen frem for en skyttegravskrig. Det vil være til gavn for alle parter på længere sigt. □

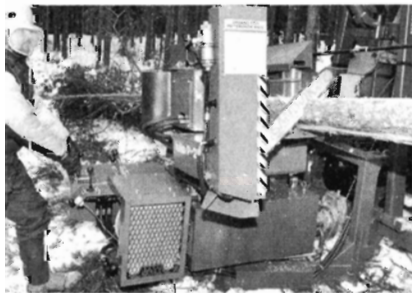
TUIKO - FINSKE SKOVMASKINER TIL DANSKE SKOVE

P 200 S og HS Processor P 250

Med egen hydraulikpumpe, tank, spil og radioudstyring. En komplet maskine lige til at sætte på traktoren.

TEKNISKE DATA:

- Kvistehastighed 2 m/s
- Træets max. diameter 250-300 mm
- Saksen/savens kapacitet 1-3 sek.
- Effektbehov 30 kw
- Vægt (grundmaskine) 800-900 kg

Klapi Tuiko 185

Kappe- og kløvemaskine

Drives af traktorens kraftudtag. Kapper og kløver alt slags træ.

TEKNISKE DATA:

- Træets max. diam. 185 mm
- Træets kappelængde 100-600 mm
- Kapacitet 5-8 m³/time
- Effektbehov 30 kw
- Vægt 410 kg

IMPORT
Holmevej 9
Tlf. 05 - 77 20 11
7361 Ejstrupholm

Sjælland:

03 - 71 24 74

**SYDSJÆLLANDS
SKOVSERVICE**

»Rosengården«, Starhøjvej 8, 4683 Rønnede

Træflisfolk må deltage i varmeplanlægningen

Derved får de indflydelse på, hvor der skal fyres med flis. Artiklen opridsrer baggrunden for varmeplanlægningen samt gennemgår dens faser og udpeger de tidspunkter, hvor flisfolket bør medvirke.

Af arkitekt SØREN JOHNSEN, Energistyrelsen.

Træ som alternativ til olie

Over 90% af Danmarks energiforbrug til opvarmning var i begyndelsen af 70'erne baseret på olie. Usikkerhed omkring stabile leverancer og kraftige prisstigninger op gennem 70'erne gjorde det nødvendigt for såvel den enkelte borger som staten at finde alternativer til olien.

Et af alternativerne var træ. Denne gammelkendte energikilde kunne hurtigt tages i anvendelse. Den krævede få tekniske installationer (brændeovn, fastbrændselsfyr eller lign.) og var let tilgængelig - omend i begrænsede mængder - (affaldstræ fra industri, overskudstræ fra skovene m.v.).

For de fleste blev fyring med træ kun et supplement til oliefyringen. Derfor dækker træ i 1984 kun knap 2% af energiforbruget til opvarmning svarende til 100.000 ton olie.

Der er imidlertid i de senere år taget flere initiativer til en mere systematisk udnyttelse af landets overskudstræ, specielt udnyttelse i større fyringsanlæg. Initiativerne er kommet fra såvel varmemeforbrugere, skovfolk, fyrleverandører og offentlige instanser.

Det er derfor muligt, at fyring med træflis bliver 3-doblet. Det vil blive afklaret i forbindelse med den varmeplanlægning, der er i fuld gang over hele landet.

Lov om varmforsyning

I 1979 vedtog folketingsen en lov om varmforsyning. Loven skulle sikre,

- at der blev sat skub i omlægningen af varmforsyningen bort fra en afhængighed af olie. Det skulle ske gennem udarbejdelse af varmeplaner i samtlige landets kommuner og amtskommuner.
- at omlægningen skete ud fra samfundsøkonomiske kriterier. Dette skulle sikres ved, at intet fjernvarmefærk eller blokcentral (med en minimumskapacitet på 1 MJ/sek svarende til opvarmning af 50-100 boliger) kunne omlægges fra olie til et andet brændsel uden først at have opnået tilladelse hertil fra kommunalbestyrelsen.

Først naturgas og overskudsvarme

Første runde af varmeplanlægningen

blev gennemført i perioden 1980 til 1984. Det var hastende planlægning (kaldet „delplanlægning“), som omfattede 100 af landets 275 kommuner, og som udelukkende drejede sig om at få afsat naturgas fra Nordsøen samt overskudsvarme fra kraftværker, industrier og affaldsforbrændingsanlæg.

Denne første planfase er afsluttet og omfatter hen mod halvdelen af Danmarks varmemeforbrug.

Nu tager vi fat på træflis, halm o.s.v.

Anden runde af varmeplanlægningen blev påbegyndt i 1982 og er på sit højeste for øjeblikket. Den omfatter alle landets kommuner og samtlige energikilder. Gennem planlægningen vil Danmark blive opdelt i områder, der reserveres for bestemte energikilder. Hvis skovfolkene vil sikre sig et marked for fyringsflisen, er det derfor vigtigt, at de deltager i planlægningsprocessen og gør sine interesser gældende (på linie med naturgasselskaberne, elselskaberne, halmselskaberne, forbrugerne o.s.v.). Planlægningens forskellige faser vil derfor blive gennemgået i det følgende.

Varmeplanlægningens ABC

Varmeplanproceduren fremgår af figuren.

Den første fase er en kortlægning af behovet for varme samt tilgængelige ressourcer. I denne fase har bl.a. Skovteknisk Institut bidraget med oplysninger om tilgængelige træressourcer og deres geografiske placering.

Med dette datagrundlag er kommunerne gået igang med at udarbejde nogle oplæg, der skitserer en række forskellige løsninger på en oliefortrængning. En skitse kan eksempelvis være maximal naturgasforsyning, en anden maximal udnyttelse af de lokale ressourcer (halm, træ, gylle etc.). På lignende vis udarbejder amtsrådene alternative regionale skitser.

Disse oplæg og skitser bliver derefter lagt frem til offentlig debat i 3 måneder. Her er det vigtigt, at skov- og flisfolk deltager og kommer med eventuelle indsigelser og bemærkninger til oplæggene.

De fleste steder i landet er man igang

med eller har afsluttet den offentlige debatperiode.

På baggrund af offentlighedsfasen foretager amtsråd og kommunalbestyrelser en prioritering af, hvilken skitse eller kombination af skitser, som de mener skal lægges til grund for den videre varmeplanlægning.

Derefter indbyder energistyrelsen til amtsvise forhandlinger - primært mellem amtsråd og styrelsen, men også kommuner, forsyningselskaber og energileverandører inddrages. Her er der altså igen en mulighed for skov- og træflisfolk til at medvirke i processen og gøre sin indflydelse gældende. Forhandlingerne drejer sig om bindende retningslinier og forudsætninger for den videre planlægning (og de kaldes forudsætningsforhandlinger). Resultatet nedfældes i en forudsætningskrivelse, der udstedes af energiministeriet. Forudsætningskrivelsen fastlægger, hvilke områder (eksempelvis X-købing by eller fjernvarmefærken i Z-købing), der skal reserveres for naturgasforsyning, hvilke for regionale ressourcer (halm, træ m.v.), hvilke for kraftvarmeforsyning o.s.v. Forudsætningsforhandlingerne bliver derved et meget centralt led i varmeplanprocessen. Ved årsskiftet havde energistyrelsen kun indledt forhandlinger med Århus og Storstrøms amt. Fra skovsiden har Skovstyrelsen været inddraget samt lokale skovfolk gennem deres direkte henvendelse til kommunalbestyrelser og amtsråd.

Når energiministeriet har udstedt forudsætningskrivelsen, udarbejder amtsrådene og kommunalbestyrelserne varmeplaner.

En hurtig genvej

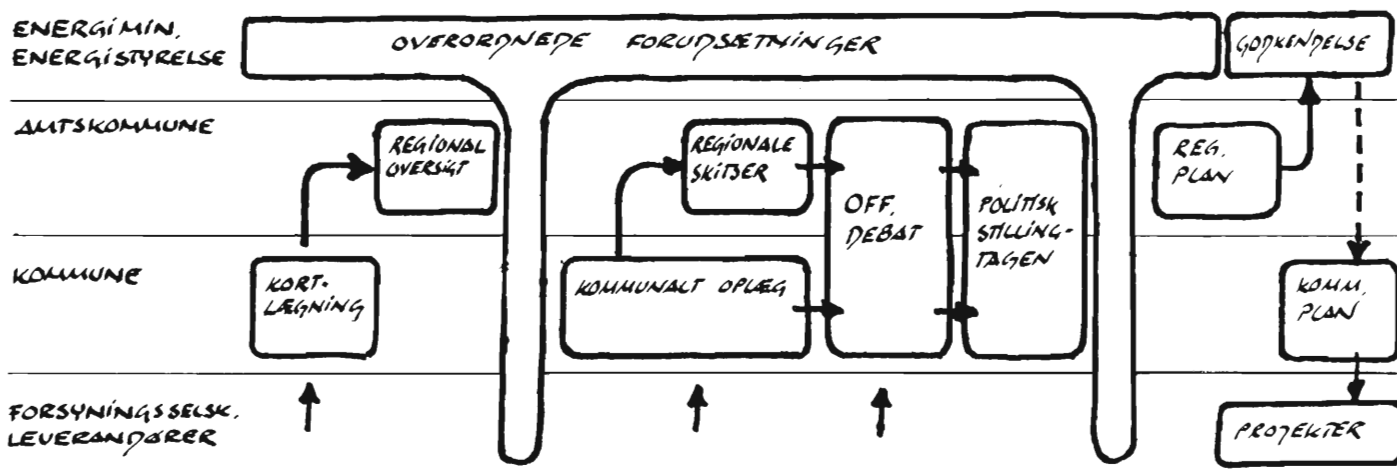
Hele planlægningsprocessen fra kortlægning til planer er omfattende og tager sin tid (3-4 år), men så er man forhåbentlig også sikker på, at alle er blevet hørt, og at de mange ideer om alternativer til olie er blevet modnet og gennemtænkt. Det skulle betyde, at planerne ikke ender på reolerne, men rent faktisk bliver realiseret, og det er jo en gang det vigtigste.

Men for en fjernvarmefærk, en borgmester eller en skovrider, der godt vil igang her og nu med at opføre et flisfyret varmemærk, er ovennævnte varmeplanproces for lang.

Derfor angiver varmforsyningslovens kapitel 4 en slags genvej i form af „projekter“. Disse udarbejdes af forsyningselskabet og skal godkendes af kommunalbestyrelsen.

Drejer det sig om større projekter (over 5 MJ/sek) skal amtsrådet og energistyrelsen tillige give sit samtykke. Behandlingen i de politiske råd skal sikre, at forsyningselskabernes projekter ikke går på tværs af varmeplanlægningen iøvrigt.

HOVEDAKTIVITETER I VARMEPLANLÆGNINGEN

Midlertidigt stop for projekter

I foråret (27. april 1984) udsendte energiministeriet et brev til samtlige landets kommunalbestyrelser om, at de ikke længere måtte godkende projekter for omlægning til kul, samt at de kun måtte godkende omlægning til halm og træflis, når særlige forhold talte herfor. Stoppet for godkendelse af projekter havde to formål:

1. At sikre at der ikke skete en udhuling

af et kommende marked for naturgasen.

2. At forhindre, at den offentlige debat om varmeplanerne blev indholdsløs, fordi de vigtigste beslutninger var truffet lige inden.

Projektet var en udløber af et forlig mellem regeringen og socialdemokratiet om en styrkelse af naturgasprojektet.

Stoppet har ramt mange projekter for

omlægning til kul, men kun ganske enkelte for omlægning til træflis. Projektet er dog midlertidigt og forventes ophævet i takt med, at energiministeriet udsteder forudsætningskrivelser for hvert amt. på det tidspunkt vil det i det væsentligste være afklaret, hvilke områder, der skal have naturgas, og hvilke, der er bedst egnede til de lokale ressourcer (halm, træflis m.v.).

PARTNER GI'R DIG MERE

Vil du have en motorsav med lav vægt og høj ydelse, skal du vælge Partner. Forhandlerne over hele landet står parat til at demonstrere det store Partner-program. Kig ind, og overbevis dig selv om, at Partner gi'r dig mere.

PARTNER 7000
- saven for hårde job. Stærk, sikker og pålidelig. Meget fint vægt/effekt-forhold og slank form betyder, at Partner 7000 er let at arbejde med.

PARTNER 5000 Plus
- har masser af muskler. Samme vægt som tidligere med 20% større effekt giver et fantastisk vægt/effekt-forhold. En sav med perfekt balance. Handy og servicevenlig.

PARTNER S 65
- den rigtige sav for den som ikke arbejder hver dag med motorsav, men stiller krav om styrke og pålidelighed.

PARTNER 500
En populær allround-sav med proffegenskaber. Starter omgående og går som et urværk. Stærk, sikker og let at arbejde med. Lavt støjniveau. Lave vibrationer. Servicevenlig.

Forhandlere:

<p>STORKØBENHAVN København: H.P. Vangskov ApS, Hammershusgade 9. Tlf. 01-18 38 11</p> <p>SJÆLLAND Helsingør: Haveudstyr, v/Gerner Hansen, Fredgårdsvej 2. Tlf. 02-29 42 85</p> <p>Hillerød: Mekaniker Kaj Nielsen, Gadevang. Tlf. 02-26 69 62</p> <p>Holme Ølstrup: Vepa ApS, Toksværd. Tlf. 03-76 22 82</p> <p>Hårlev: Hårlev Plæneklipperservice, Industrivej 6. Tlf. 03-68 66 73</p> <p>Mørkov: T.P. Motorservice, Skamstrupvej 79. Tlf. 03-47 59 32</p>	<p>Næstved: Dansk Skovkontor, Postbox 1. Tlf. 03-80 01 10</p> <p>Slagelse: Kurt Holm, Kalundborgvej 88. Tlf. 03-52 65 60</p> <p>Værløse: Sølvng Skovservice, Kirke Værløsevej 42. Tlf. 02-48 09 37</p> <p>LOLLAND OG FALSTER Nakskov: Mek. Arne Mogensen, Halsted. Tlf. 03-93 91 88</p> <p>Nykøbing F: Vilh. Rasmussen, Gåbensvej 70, Kraghave. Tlf. 03-85 11 09</p> <p>JYLLAND Fredericia: Ole Mähl, Erritsø Bygade 57. Tlf. 05-94 17 55</p> <p>Hadsund: Hadsund Motorservice, Færgevej 4. Tlf. 08-57 37 30</p>	<p>Hampen: Firma R. Keilstrup, Tlf. 05-77 51 16</p> <p>Horsens: Værktøjsmagasinet, Hede Nielsensvej 2. Tlf. 05-62 62 11</p> <p>Jelling: Midtjysk Skovservice, Lærkevej 1. Tlf. 05-87 23 73</p> <p>Lemvig: Lemvig Landbrugscenter, Kirkevang 2, Heldum. Tlf. 07-82 37 30</p> <p>Nr. Snede: Gun. Gregersen, Skovservice, Strøget 25. Tlf. 05-77 00 77</p> <p>Nørresundby: P.J. Skovværktøj ApS, Thistedvej 100. Tlf. 08-17 27 33</p> <p>Randers: Jydens Plæneklipperservice, Århusvej 51. Tlf. 06-42 49 03</p>	<p>Ringkøbing: Smedegades Motorværksted, v/Arne Kristensen. Tlf. 07-32 09 92</p> <p>Silkeborg: Midtjysk Plæneklipperservice, Viborgvej 13. Tlf. 06-81 34 32</p> <p>Skanderborg: VK Værktøj, Dørup. Tlf. 05-78 20 76</p> <p>Thisted: P.J. Skovværktøj ApS, Oddesundvej 78. Tlf. 07-92 59 52</p> <p>Varde: Jyllerup Motorservice, Jyllerupvej 15, Aarra. Tlf. 05-19 21 83</p> <p>Viborg: Viborg Plæneklipperservice, Bøssesmagervej 3. Tlf. 06-62 53 74</p> <p>Åbenrå: Sønderjysk Partner Service, Løgumklostervej 121. Tlf. 04-62 46 70</p>	<p>FYN Odense: Hansen & Kiilsholm, Skibhusvej 51. Tlf. 09-11 75 32</p> <p>Ringø: ETR Service Ringø, Odensevej 63. Tlf. 09-62 27 22</p> <p>Svendborg: SMK, v/P. Kortegaard, Kullinggade 36. Tlf. 09-21 94 45</p> <p>Tranekær: Kaj Pryds, Bygaden 74, Tullebølle. Tlf. 09-50 12 72</p> <p>BORNHOLM Rønne: Scooter-Centralen, Vimmelskattet 26. Tlf. 03-95 21 76</p> <p>Østermarie: Buskegård Skovmateriel, v/Carl Martin Nielsen, Buskevej 8. Tlf. 03-97 04 34</p>
---	--	--	--	--

Litteratur:

Den danske skovsektor

„Den danske skovsektors samfundsmæssige betydning” af FINN HELLES, SØREN FLØE JENSEN og JENS RISVAND. (DSR's Forlag, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, 1984).

Det efterfølgende er en delvis unfair anmeldelse af en fortrinlig og rosværdig bog. Den har været anledning til og udgangspunkt for et daglangt møde (Forstkandidatforeningen 1984, refereret i SKOVEN 11, side 311, red.). Den er kommenteret af flere ministre, debatteret af politikere og sagkundskab og har fået anerkendende ord af de fleste.

„Den danske skovsektor” skulle herefter være modstandsdygtig, også over for en mindre blid behandling, men forinden vil anmelderen prøve at gøre ret og skel:

Taget forudsætningsløst og forventningsløst er „Den danske skovsektor” en såre vellykket anstrengelse. Den er det fortættede resultat af et stort projektarbejde i skovbrugsinstituttets økonomiske afdeling, hvis medarbejdere i de sidste år løbende har produceret den egentlige redegørelse. Den består af 17 arbejdsnotater, ialt ca. 800 sider. Hertil kommer projektarbejder udført af skovbrugsstuderende i næsten samme omfang.

En sådan indsats for og om dansk skovpolitik skal give resultat. Og det har det:

En beskrivelse, statistisk, med mange enkeltheder og fuldt dækkende. Foruden hele den „ordnære” skovstatistik - hvor de officielle skovtællinger bliver presset så meget, de kan tåle (og lidt til?) - også en forbillig redegørelse for og analyse af *træerhvervene*. Det er nyt og godt at se den træbearbejdende industri placeret sikkert og præcist mellem skovbruget og dansk erhvervsliv som helhed.

Driftsøkonomiske analysemodeller hører naturligt hjemme i skovbeskrivelsen. Med lidt god vilje kan man få dem til at hænge sammen både med redegørelsen for skovbrugets aktuelle økonomiske situation og med et godt gemt lille afsnit om „arealafkast i sammenligning med landbrug”.

At anmelderen andre steder har svært ved at se, hvor dele af redegørelsen har deres rette plads, eller om de i det hele taget bør have nogen plads, er formodentlig hans fejl. Det vil være uretfærdigt at beklage sig over stofrigdom og

detailrigdom i en bog, der bør og kan benyttes som opslagsbog og som reference til mange formål.

Men, når forfatterne i indledningen skriver, at kapitlerne i „Den danske skovsektor” kan læses uafhængigt af hinanden, er det godt og vel den fulde sandhed: Det er meget svært at læse kapitlerne i sammenhæng, eller læse en sammenhæng ind i kapitlerne.

Måske er det dette lidt uens, sammenstykkede præg over bogen, som får læseren til at føle, at den ikke helt lever op hverken til hans eller bogens egne forhåbninger: at stimulere til en skovpolitisk debat. Denne debat skal foregå i det næste års tid inden for et statsligt skovpolitisk udvalg. Men det er nok så vigtigt, at der føres en debat uden for udvalget.

Til brug herfor giver „Den danske skovsektor” et redeligt og bæredygtigt grundlag til karakterisering af sektoren her og nu. Men det er et spørgsmål, hvor velegnet redegørelsen er for vurderingen, for afdækning af de forhold i skov-

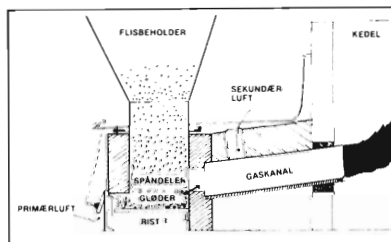
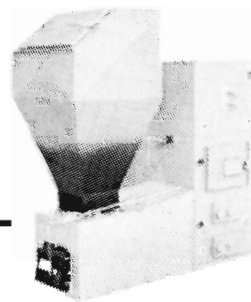
bruget, som kan blive virkelig kritiske i fremtiden og for afklaring af de mål-middel konflikter, som vi kommer til at leve med.

Er det for meget forlangt? Lad os sige, at det havde været godt, hvis „Den danske skovsektor” havde gravet et spadestik dybere. Det havde været godt, hvis forfatterne var kommet med et eller flere bud på, om betydningen af skovene for samfundet er *i færd med* at ændres, og hvor og hvordan disse ændringer foregår. - Kan man overhovedet foretage en analyse uden at komme med et skøn over udviklingen og en vurdering af den? Og kan man gå ud fra, at „samfundsmæssig betydning” er et neutralt statistisk begreb, snarere end en bedømmelse, en værdiopfattelse om man vil? Det er lykkedes for forfatterne at holde sig objektive, refererende, analytiske o.s.v., og de gør det sikkert bevidst og i den bedste hensigt.

Man har som læser et inderligt ønske om at få dem, forfatterne, ud af busken.

K. F. Andersen.

Med et IWABO flisfyr får De god brændselsøkonomi, og det kan monteres på alle kedler i ethvert fyrrum . . .

IWABO flis- og savsmuldsfyr

- Bruger ikke strøm, men fungerer ved gasforbrænding.
- Stor virkningsgrad p.g.a. høj forbrændingstemperatur (ca. 1100 ° C.)
- Brænder lige godt med flis og savsmuld, også friskhugget.
- Små ydre mål gør, at det kan stå i ethvert fyrrum.
- Har været i drift siden 1958.
- Svensk kvalitetsprodukt.

Ring eller skriv og få yderligere uforpligtende oplysninger og brochurer!

BUSKEGÅRD SKOVmateriel

C. M. NIELSEN, Buskevej 8, 3751 Østermarie, tlf. (03) 97 04 34

Flishugning

udføres med ny maskine. Stor kapacitet.

Træer og grene op til 28 cm tykkelse.

Tilbud gives. - Kommer overalt.

Fredensborg Maskinstation A/S

Tlf. (02) 28 09 96

Juletræsgødning

I sidste nummer af SKOVEN og Skovbrugstidende har været bragt annoncer for en såkaldt rigtig juletræsgødning. Gødningen er virkeligheden en normal, svensk NPK-gødning (8-7-16).

Efter den danske gødningslov er det ikke tilladt at angive indhold af de beskudte mængder sporelementer og mikronæringsstoffer, som i øvrigt mange gødninger indeholder.

I annoncen nævnes, at gødningen har det klare fortrin, at den kan udbringes i det tidlige forår, på grund af at kvælstoffet findes både på nitrat- og ammoniumform. Dette fortrin deler gødningen imidlertid med næsten alle andre NPK-gødninger, bl.a. 23-3-7. I øvrigt er nitrat-ammoniumforholdet ikke som angivet i annoncen 50:50, men ca. 13:87.

I annoncen nævnes at gødningen er egnet til udbringning med specielle gødningsdoseringsapparater. Dette er sikkert ikke tilfældet. Gødningen er storgranuleret, og dermed ikke særlig letløbende. Til brug i doseringsapparater kræves, at gødningen er absolut letløbende. I modsat fald føles ventetiden meget lang, indtil doseringshåndtaget er fyldt.

Sammenfattende kan siges, at gødningen er en NPK-gødning, som så mange andre, og indtil nu foreligger der ikke forsøgsresultater eller anden dokumentation, der kan betinge anvendelse af 8-7-16 frem for andre NPK-gødninger.

8-7-16 koster 2,85-3,10 kr. pr. kg (excl. moms), hvilket er 20-30% mere end f. eks. 23-3-7. Regner man prisen pr. kg ren N ud, bliver prisforskellen endnu større: 35,63-38,75 kr. for 8-7-16 og 10,29 for 23-3-7.

Paul Christensen.

SKOVEN's

annoncer kommer ud til den største forstlige læserkreds.

Mandskabs- og sanitetsvogne

der opfylder skovbrugets krav, fås bedst og billigst ved Eilar Hørmanns efterfølger:

Fabrik „Woody”

v/ Verner Østergaard
Sinding Bygade 1
8600 Silkeborg
Tlf. (06) 85 57 11 - (06) 85 50 99

Diana Skovtjære

- Skovtjære 123 S
- Skovtjære 0.433
- Musetjære

Ring til:

Diana Skovtjære
Tlf. (03) 83 44 96
Skovrider Tage Hansen
4840 Nr. Alslev KØB DANSK!

AKKERUP PLANTESKOLE
5683 HAARBY
Telefon (09) 73 10 58

Skov-, læ- og hækplanter

Tilbud afgives gerne.
Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter.

SKOV- OG LÆPLANTER

Prisliste sendes gerne.

Planteskolen er tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og planter.

Årestrup Planteskole

v/ K. Christensen
Årestrupvej 162
7470 Karup
Tlf. (06) 66 17 90

Produktion:

Dansk tømmer,
planker, brædder og lægter

Købes:

Nåletræ
til bygningstømmer

A/S SKÆRBÆK SAVVÆRK

Skærbækvej 12 - DK-7400 Herning
Tlf. 07-12 41 88

Vi er købere til bøgekævler

HVALSØ NY SAVVÆRK OG TØMMERHANDEL

4330 Hvalsø

Tlf. (02) 40 81 36

Kævler af
ASK,
BØG og
EG
købes

A/S Kolds Savværk

Grundlagt 1888
Kerteminde . Telefon (09) 32 15 15

Litteratur:

Græsning i skove

Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark. Bind XXXIX, s. 397-409. Hæfte 3. Beretning nr. 333. H. HOLSTENER-JØRGENSEN og T. MEL-
LERRGAARD: Græsning i skove.

I 1970'erne opstod i forbindelse med projektet „Naturarealer og husdyrhold” påny en debat om græsning med kvæg i skoven.

Der foreligger en del publikationer fra projektets side, hvor græsningsproblemet diskuteres, men grundlaget for diskussionen er især baseret på iagttagelse og beskrivelse og ikke på udførte målinger ud fra forsøgsanlæg.

For at få mere konkret viden om dette spørgsmål blev det besluttet at anlægge et forsøg i Frøslev plantage i maj 1981, idet såvel Gråsten skovdistrikt som Statens Husdyrbrugsforsøg udtrykte interesse herfor.

Forsøget blev anlagt i en rødgrankultur fra f. 1973 med en parcel, der blev græsset af kvæg og en ikke afgræsset, men indhegnet parcel. Endvidere blev der i en ligealdrende naboafdeling, der dog er meget stærkt efterbedret, især i f. 1977, tilsvarende anlagt 2 afgræssede og 2 hegnede parceller.

Alle parceller indeholdt ca. 200 træer,

og starthøjderne var ens i de afgræssede parceller og i kontrolparcellerne.

Forsøgsberetningen behandler tilvækst, frost- og bidskader.

Højdetilvæksten er fulgt med målinger i 3 år, og med stor sikkerhed er det konstateret, at de afgræssede parceller har en ringere højdetilvækst.

Forfatterne anfører to hypoteser om årsagen hertil:

- a) Kvægets tråd påvirker jordbunden og beskadiger eventuelt trærødder med nedsat vækst til følge.
- b) Gennem græsningen forlænges græsernes vækstperiode og dermed deres vandforbrug og optagelse af næringsstoffer.

Det forekommer forfatterne sandsynligst, at hypotese b er den rigtige. Såfremt jordbund og rødder var blevet beskadiget, måtte man forvente eftervirkning i nogle år, og dette har ikke kunnet konstateres.

Forsøgsarealet blev skadet af nattefrost den 18. juni 1982 og i mindre grad den 8. juni 1983, og ved målingerne konstateredes, at de afgræssede parceller synes at have mindre frostska-

der. Efter forfatterens opfattelse er dette, fordi udstrålingsniveauet rykker ned mod jordoverfladen, når græsset afgnaves og/eller at varmeledningen fra jorden er større, når græsset er kort.

Det er registreret, hvor mange planter, der er bidt af kreaturerne, og dette drejer sig kun om ganske få procent, hvilket formentlig hænger sammen med, at man har været omhyggelig med at flytte kvæget, før græsreserverne var udtømt, og det kunne have været gået ud over træerne.

Forsøget viser klart:

- 1) Græsningen reducerer tilvæksten på rødgran betragteligt.
- 2) Græsning kan reducere skader af forårsnattefrost.
- 3) Større bidskader forekommer ikke med det her praktiserede græsningstryk.

Forfatterne mener ikke, at græsningens reduktion af frostska-

der kan opveje tilvæksttab, der i modsætning til frostska-

der kommer hvert år, og de konstaterer, at under forsøgsomstændighederne *kan skovgræsning ikke anbefales.*

N. E. Holten.

En af de ting, der må forventes, er plads til en bil, hvor træet skal hentes!

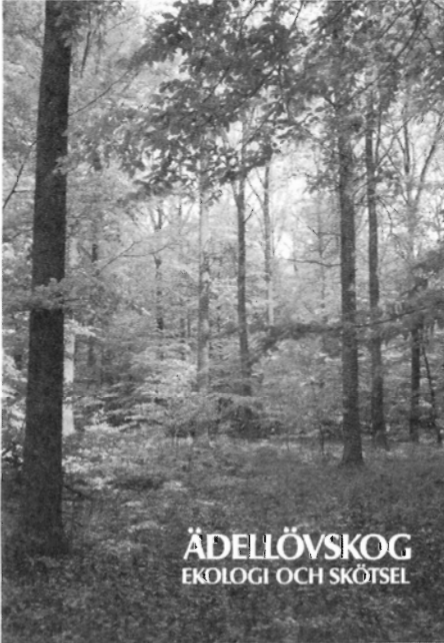

JUNCKERS
Junckers Industrier A/S, 4600 Køge, Tlf. (03)65 1895

Litteratur:

Ädellövskog

„Ädellövskog, ekologi och skötsel” af GUNNER ALMGREN, THORLEIF INGELÖG, BENGT EHNSTRÖM og ALLAN MÖRTNÄS. Skogsstyrelsen Jönköping 1984. 131 pp.

Gunnar Almgren er hovedforfatter. Desuden har medvirket adskillige andre eksperter indenfor området.

Det drejer sig om en rigt illustreret opslagsbog/håndbog, der henvender sig til en bred kreds af skovinteresserende: Forstmænd, skovejere, parkforvaltere og mange andre. Dette brede sigte taget i betragtning er der næppe tvivl om, at bogen på udmærket måde opfylder sit formål. Også for videnskabeligt orienterede fagfolk er bogen absolut læseværdig. For ikke-forstlige sagkyndige vil det være en god indfaldsvinkel til emnet.

Ved „ädle lövträd” forstås i Sverige eg, bøg, ask, elm, lind, spidsløn, ær og avnbøg. Bogens vigtigste afsnit (p. 29-94) beskriver disse træarters dyrkning: udbredelse, økologiske karakteristika, provenienser, naturlig og kunstig foryngelse, hugst, vækstmæssige udvikling, anvendelse m.v.

Naturligvis kan der indenfor de begrænsede rammer kun blive tale om kortfattede, ret unuancerede, men rimelige, anvisninger. Ser man f. eks. på omtalen af foryngelse af eg (p. 36-44), bemærker man, at naturlig foryngelse hidtil kun er praktiseret meget sparsomt i Sverige, men at det bl.a. anføres, at „åtskilligt talar dock för metoden från skötselmässig synpunkt”. Herefter følger en nærmere beskrivelse af fremgangsmåden. Hovedvægten ligger imidlertid - overensstemmende med praksis -

på en omtale af den kunstige kultur, også med kortfattede, rimelige anvisninger. Herunder er man ret nøje inde på blandingsspørgsmålet. Som dansk læser ser man naturligvis efter en omtale af gran/eg-blandingen. Her finder man angivet to mønstre: Det ene en rækkevis blanding vekslende med een række eg og tre rækker rødgran (rækkeafstand 1,8 m, afstand i granrækkerne 1,8 m, i egerækkerne 0,8 m), den anden en gruppevis plantning af eg med 10 planter i 2x2 m kvadrater, anbragt med 15x15 m's afstand i en kultur, der iøvrigt består af rødgran - faktisk en „Nordström-kultur”, nogenlunde tilpasset Bregentveds hugststyrke med ca. 50 hovedtræer pr. ha. Medens det førstnævnte mønster virker nogenlunde betryggende, er det vel tvivlsomt, hvad det sidstnævnte fører til.

Hvad angår f. eks. bogens kulturmetodik anser man selvforyngelse for at være „den normala metoden”. Fremgangsmåderne beskrives både kort og godt for såvel naturlig som for kunstig foryngelse.

Ligeledes beskrives for de andre af de nævnte arter ikke alene kulturmetodiken, men i det hele taget de vigtigste træk af betydning for dyrkningen. Meget vil forekomme danske forstmænd velbekendt, men det er særdeles værdifuldt på en overskuelig måde at blive bekendt med svenske fagfællers vurdering.

Et emne, man fra dansk side kunne ønske mere uddybet, er proveniensspørgsmålet. Den kortfattede svenske behandling hænger nok sammen med, at man i Sverige er godt tilfreds med egne provenienser. Det gælder i hvert fald både eg (p. 34) og bøg (p. 61). Dog udpeges „den spontana boken i sydvästra Skåne” som dårlig.

En anden mangel er, at der ikke findes tal for volumenproduktion. Der findes ganske vist uddrag af Charles Carbonniers produktionstabeller for eg (p. 48) og for bøg (p. 72) som angiver bevoksningsudviklingen. At tabellerne er svenske, kan ikke genere en dansk læser, for så vidt som de ligner danske tabeller, men nogle produktionstal kunne have været indføjet.

Ud over det ovenfor omtalte hovedafsnit om skovdyrkning er der et indledende afsnit om „ädellövskogen i Sverige” (p. 5-12), hvorefter følger en omtale af „flora, fauna och kulturminnen i ädellövskogen”. Herunder finder man (p. 18-19) en oversigt over „vegetationstyper”, hvori også Danmark er indbefattet.

De sidste kapitler i bogen handler om skötsel av ädla lövträd i naturliga foldermarker och parker” (p. 95-110) samt om „hänsyn till natur och miljö” (p. 111-125). Her findes flere højaktuelle emner omtalt, bl.a. (p. 107) en sammen-

stilling vedrørende træarternes følsomhed for atmosfærens svovldioxidforurening.

Til slut (p. 126-129) findes nogle svenske love og forordninger om løvskovens bevarelse og behandling gengivet samt (p. 130-131) en litteraturliste.

Som helhed en særdeles nyttig og læseværdig bog for en stor kreds af skovinteressererede.

H. A. Henriksen.

Pelsdyr og pels

Efter en omtale af jagt på pelsvildt, pelsdyravl, skindbehandling og handel med skind præsenteres i hæftet en række af de arter, der især i Vesteuropa har haft betydning som leverandører af skind. Hvor de lever, hvilke der holdes i farm, og hvilken rolle, de spiller eller har spillet.

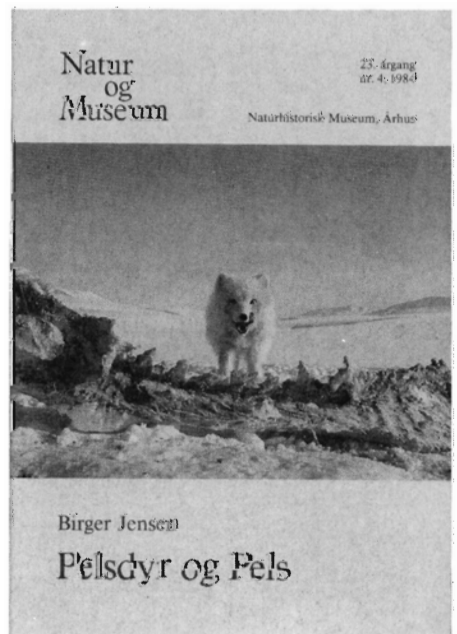
Efterspørgslen på skind har imidlertid givet faunamæssige problemer. Arter er blevet næsten udryddet på grund af ukontrolleret jagt og fangst, fremmede dyrearter er blevet udsat, og pelsdyr er undsluppet fra farme. Problemer, som ikke blot angår alle naturinteressererede, men enhver der sætter pris på pelsværk.

Hæftets forfatter er museumsinspektør Birger Jensen, og hæftet er rigt illustreret med fotos og tegninger i farver og sort/hvid. Fremhæves skal især de mange fremragende farvegengivelser af frimærker, der har pelsdyr som motiv.

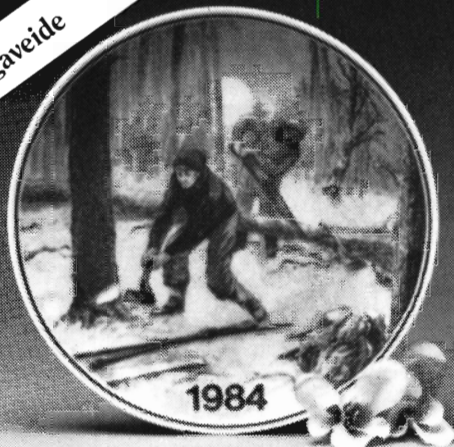
Abonnementsprisen for fire hæfter i 1985 er kr. 72.-. Løssalgsprisen er kr. 25.- + porto.

Abonnement kan tegnes og enkelt-hæfter købes hos:

Naturhistorisk Museum,
Universitetsparken, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 12 97 77.

Årets gaveide

Original Skovbrugsplatte 1984

Kunstneren P. Christensen har tegnet det smukke motiv med arbejdet i vore skove. Motivet er fantastisk detaljeret udført i fineste blå underglasur. Diam. 19,5 cm. Til alle der interesserer sig for arbejdet i skovene. Pris kr. 158,- + porto ved forudbetaling kr. 17,-, og ved efterkrav kr. 29,-.

Check medflg. Forudbetales pr. giro Betales pr. efterkrav

Navn: _____

Gade: _____

Postnr.: _____ By: _____

Evt. telf.: _____

Tove Svendsen

Tove Svendsen Kunsthåndværk • Jægergangen 104 • 2880 Bagsværd
Giro 8267995 • Telf. 02 44 15 14

Skov, plantager

samt andre friarealer og jagtgårde i alle størrelser, søges til kontante købere. Kommer overalt. Ring så vi kan få en snak om det. 25 års erfaring med handel af ovennævnte specialiteter.

Henvendelse: **Ejendomshandler Søren Rasmussen**
"Urbakgård", Kragelundvej 35,
8600 Silkeborg .Tlf. (06) 86 70 66.

SANDVIK SKOVSPIL

Fa. Gunnar Gregersen

SKOVSERVICE

Strøget 25 . 8766 Nr. Snede . Tlf. 05 - 77 00 77

Forh. af:

PARTNER og HUSQVARNA motorsave, GORM NIROS radiofjernbetjent udstyr og SKARPSKO hjulkæder, stålwirer, kæder, reservedele og udstyr, kløvemaskiner - kort sagt: Alt vedrørende skovning og udslæbning.

Valg til Hedeselskabets repræsentantskab

Pressemeddelelse fra Hedeselskabet.

Resultatet af valget til Hedeselskabets repræsentantskab er nu klar.

Kun i fire af de 14 amter var der opstillet flere end de kandidater, der skulle vælges. Der var afstemningsvalg i Nordjyllands, Viborg, Ringkøbing og Vejle amter.

Resultatet af valget fremgår nedenfor.

Det er Hedeselskabets ca. 8.000 medlemmer, der vælger repræsentantskabet. Og i denne omgang var 24 af de 60 pladser i repræsentantskabet på valg.

Hedeselskabet er organiseret som en forening, og selskabets aktivitetsområde dækker stort set alle aspekter af forvaltningen af det danske landskab - både på det produktions- og miljømæssige område.

Hedeselskabet har ca. 1.400 ansatte, og omsætningen lå i 1983 på 260 mio. kr.

Nordjyllands amt

Gårdejer *Thorkil Beck*, Vellinghøj, Hjørring, (nyvalg).
Proprietær *Jens P. Gadensgaard*, Kragelund, Sæby, (nyvalg).

Thorkild Beck er formand for det fælles planteavlssudvalg for Hjørring amts landøkonomiske Selskab samt medlem af Landsudvalget for Planteavl.

Jens P. Gadensgaard er formand for Frederikshavn og Omegns Landboforening.

De to valgte i Nordjyllands amt afløser proprietær *O. U. Jepsen*, Tolne, der ikke var genopstillet samt gårdejer *N. J. Skytte Lauridsen*, Bælum.

Viborg amt

Gårdejer *Jørgen Elgård Petersen*, Ørslevkloster, Højslev, (nyvalg).
Gårdejer *Erik Vendelboe*, Hurup, (genvalg).

Gårdejer *Erik Vendelboe* har været medlem af Hedeselskabets repræsentantskab siden 1974.

Gårdejer *Jørgen Elgård Petersen* afløser husmand *Harry Søgaard*, Ørum Sønderlyng, der ikke var genopstillet.

Ringkøbing amt

Gårdejer *Helge Berthelsen*, Ørbækgaard, Hoven, (genvalg).
Husmand *Hans Fr. Johansen*, Dalgaard, Hemmet, (nyvalg).

Helge Berthelsen er formand for Landsudvalget for Planteavl og er desuden medlem af Hedeselskabets bestyrelse.

Hans Fr. Johansen har været medlem af Hedeselskabets bestyrelse i perioden 1979-83.

Skovens folk er på sikker fod med Nokia

Hans Fr. Johansen afløser gårdejer V. Sørensen Porsbjerg fra Brande.

Vejle amt

Gårdejer *Axel Ladegaard Jensen*, Grønvang, Pjedsted, (nyvalg).
Statsskovrider *Steffen Jørgensen*, Gjøddinggård, Randbøl, (genvalg).

Axel Ladegaard Jensen er formand for Fredericia og Omegns Landboforening samt formand for Statens Planteavlsudvalg, og i repræsentantskabet afløser han skovrider *P. Friis-Hansen*, Gedved.

Steffen Jørgensen har været medlem af Hedeselskabets repræsentantskab siden 1976.

Valg uden afstemning:

Ribe amt

Forsøgsleder *Johs. Meincke*, *Vejen*.
Gårdejer *Holger Vesterager*, Grindsted.

Sønderjyllands amt

Forstander *Filt Jensen*, Gråsten.
Husmand *Chr. Staadsen Petersen*, Dybbøl.

Fyns amt

Amtsborgmester *J. P. Fisker*, *Tved*.
Gårdejer *Vald. Rasmussen*, Nr. Åby.

Storstrøms amt

Amtsrådsmedlem, gårdejer *Vagn Hansen*, Herlufmagle.

Der var yderligere 1 plads ledig i amtet, men ingen forslag modtaget til denne plads.

Vestsjællands amt

Kammerherre, skovrider *Iakob Estrup*, Kongsdal.
Gårdejer *Ejnar Nielsen*, Højby.

Roskilde amt

Amtsborgmester *Svend Jørgensen*, Lejre.

Frederiksborg amt

Parcellist *Ib Rasmussen*, Skævinge.

Københavns amt - København og Frederiksberg kommuner

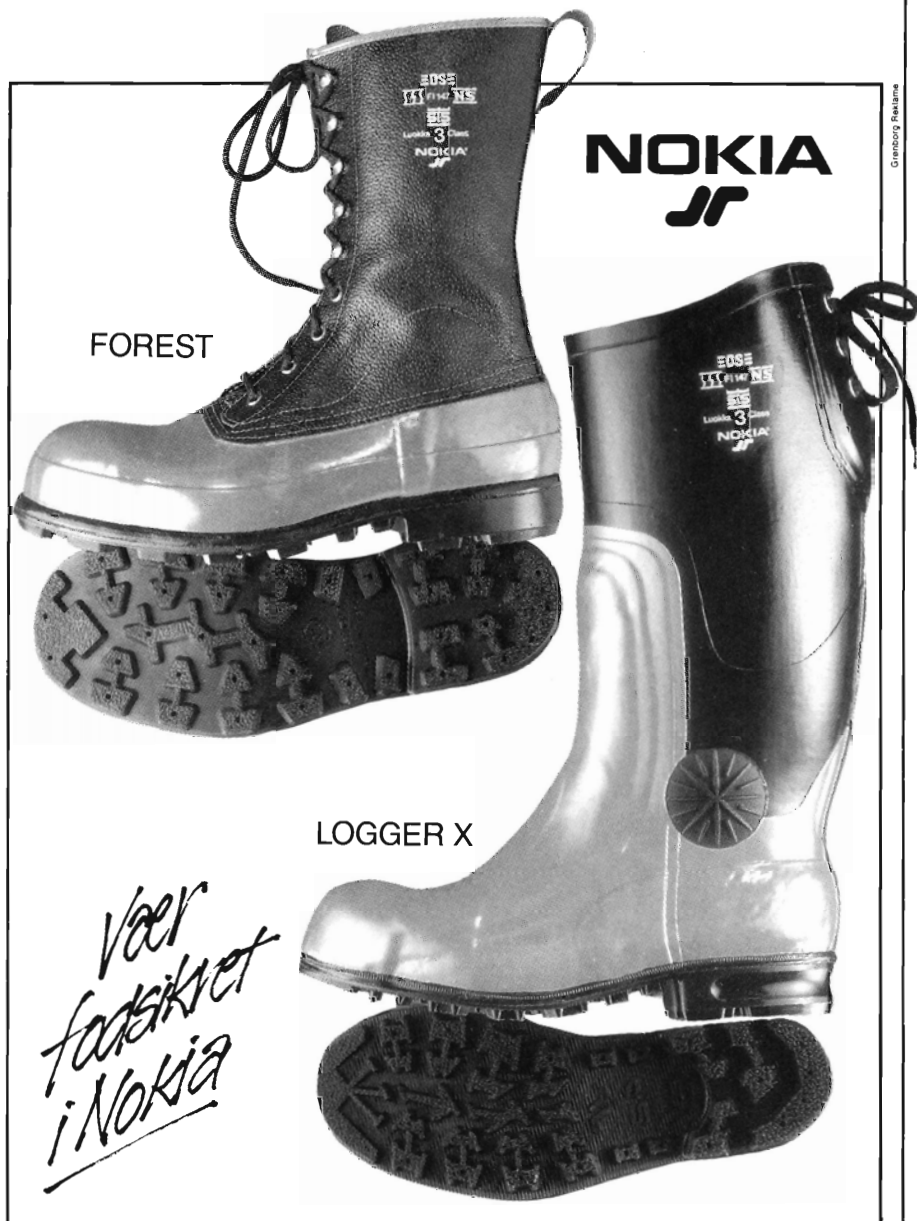
Advokat *Peter Tetens Hald*, København.

Bornholms amt

Der var 1 ledig plads i amtet, men ingen kandidatforslag modtaget.

□

Nordisk kvalitet og pasform
fra top til bund er billigst i længden!

Rekvirer udførlig farvebrochure og få anvist nærmeste Nokia-forhandler hos:

NKP SKO AS

7760 Hurup · Telefon 07 - 95 15 00

Stålgærde (Dyrehegn)

Tekniske oplysninger:

Stålgærde fremstilles af varmeforzinket tråd, der i krydsene er samlet ved knytning. Leveres i en svær og en let udførelse. Længdetrådene, hvoraf de 2 kantråde er sværere, er bølgede (kreppede), hvorved opsætning i et kuperet terræn lettes betydeligt og en glat og stram opsætning kan opnås. Stålgærde leveres også med grøn PVC belægning, der sikrer ekstra lang levetid. Afstanden mellem længdetrådene aftager med gærdets underkant. Med mindst muligt trådtal opnås herigennem den største hegnende virkning overfor såvel store som små dyr.

Anvendelse:

Stålgærde kan anvendes overalt, hvor der ønskes et solidt hegn med stor hegnende virkning. Eksempel: vildthejn, fårehejn, hegn om industriarealer, sommerhusgrunde etc. Hegnet kan eventuelt suppleres med trådfletning fornedet og med pigtråd foroven.

Ekspeditionsenhed:

Ruller à 25 - 50 og 100 m.

Specialleverancer:

Efter opgave.

Dimensioner angives ved:

Længdetrådenes antal efterfulgt af stålgærdets højde målt i engelske tommer x afstanden mellem tværtrådene målt i engelske tommer.

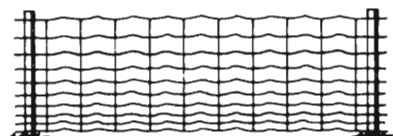
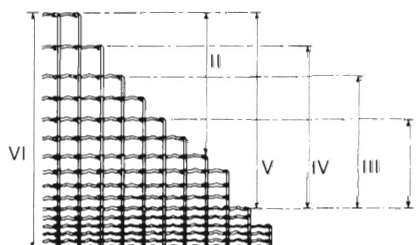
Eksempel:

726 x 6

7 - antal længdetråde

26 - højden i eng. tommer (66 cm)

6 - afstanden mellem tværtrådene i eng. tommer (15 cm)

Varmforzinket, knyttet stålgærde, let model

Dimension	Antal længde tråde	Højde cm	Afstand mellem lodrette tråde cm	ca. kg/rulle		
				25 m	50 m	100 m
726x6 I	7	66	15	-	20	-
726x6 I	7	66	15	-	-	41
635x6 II	6	89	15	10	-	-
635x6 II	6	89	15	-	20	-
635x6 II	6	89	15	-	-	41
939x6 III	9	99	15	13	-	-
939x6 III	9	99	15	-	26,5	-
939x6 III	9	99	15	-	-	53,5
1047x6 IV	10	118	15	15	-	-
1047x6 IV	10	118	15	-	30	-
1047x6 IV	10	118	15	-	-	60,5
1155x6 V	11	138	15	-	34	-
1155x6 V	11	138	15	-	-	67,5
1667x6 VI	16	168	15	-	41	-

Kantråde = 3 mm
Øvrige tråde = 2 mm

Varmforzinket, knyttet stålgærde, svær model

Dimension	Antal længde tråde	Højde cm	Afstand mellem lodrette tråde cm	ca. kg/rulle			Art. nr.
				25 m	50 m	100 m	
1047x6 IV	10	118	15	-	-	84	107251
1155x6 V	11	138	15	-	-	91	107252

Kantråde = 3,3 mm
Øvrige tråde = 2,45 mm

Vi er lagerførende i alle standarddimensioner og er således i stand til at levere hurtigt. Endvidere lagerfører vi alt i hegnsmaterialer - f. eks.: Maskinflet i galv./PVC-belagt udførelse. - Pigtråd, galv. Ø jertråd.

Fragtfrit leveret overalt i Danmark.

Dansk Søm- og Traadfabrik A/S

VIBEHOLMS ALLÉ 22 · 2600 GLOSTRUP · TELEFON (02) 96 14 63

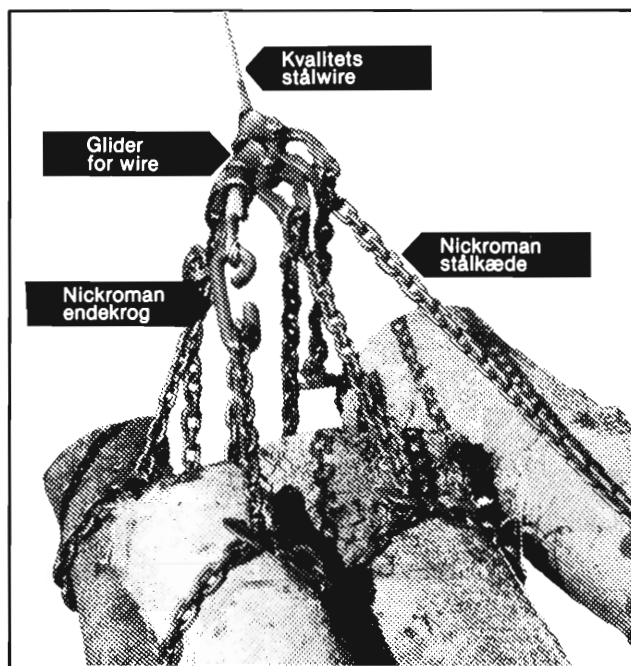

- et **NKT** - DATTERSELSKAB

SKOVSPIL

HØJ KVALITET TIL YDERST FORNUFTIGE PRISER...
- ET STÆRKT PROGRAM FRA FRANSGÅRD!

Internationalt anerkendt. Maskiner til ethvert behov.

SKOVSPIL V-3000 incl. 50 m 8 mm stålwire, excl. kraftoverføringsaksel	ca. 6.780,-
SKOVSPIL V-5000 incl. 50 m 10 mm stålwire, excl. kraftoverføringsaksel	ca. 9.660,-
SKOVSPIL TW-3000 incl. 2 x 50 m 10 mm stålwire, excl. kraftoverføringsaksel	ca. 14.900,-

TILBEHØR TIL SKOVSPIL:

Kraftoverføringsaksel til V-3000	585,-
Kraftoverføringsaksel til V-5000	885,-
Kraftoverføringsaksel til TW-3000	885,-
50 m 8 mm stålwire	350,-
80 m 8 mm stålwire	560,-
50 m 9 mm stålwire	475,-
80 m 9 mm stålwire	760,-
50 m 10 mm stålwire	575,-
80 m 10 mm stålwire	920,-
Monteret med endekrog (7.0 ton)	67,-
1 stk. wirelås	7,-
1 stk. GT stål kæde a 2 m til V-3000	132,-
1 stk. Nickroman stål kæde a 2 m til V-5000	195,-
1 stk. glider for wire	68,-

Fransgård for kvalitet og driftssikkerhed.

Fredbjerg, DK 9640 Farsø, telefon 08-632122*, telex DK 60877

*Vi ønsker
skovbrugets udøvere
en glædelig jul
og et godt nytår*

KUXMANN IV Udkørselssaks.

Skovmas ApS

DK-8870 Langå Tlf. (06) 46 14 11